

Tematski prikaz

ELEKTRONIČKA TRGOVINA I UGOVORNE OBVEZE

Elektronička trgovina uređena je Direktivom 2000/31/EZ¹ o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine, kojom se utvrđuju pravila o zahtjevima u području poslovnog nastana i informiranja davatelja usluga informacijskog društva kao i o odgovornosti posrednih davatelja usluga.

Međutim, elektronička trgovina obuhvaća niz gospodarskih područja koja nisu uređena navedenom direktivom, kao što su to igre na sreću, pitanja u vezi sa sporazumima ili praksom koja je uređena pravom tržišnog natjecanja koje se odnosi na zabranjene sporazume te područje oporezivanja (vidjeti članak 1. stavak 5. Direktive o elektroničkoj trgovini, koji se odnosi na njezin cilj i područje primjene). Nadalje, autorsko pravo i srodna prava, žigovno pravo, zaštita potrošača i zaštita osobnih podataka također su obuhvaćeni područjem elektroničke trgovine, ali njih uređuje skup posebnih direktiva i uredbi.

Ovim tematskim prikazom pruža se sveobuhvatan pregled sudske prakse u tom području. U tu su svrhu glavne presude koje se odnose na skup svih tih područja razvrstane u dvije skupine, s jedne strane, presude koje se odnose na pitanja u vezi s ugovornim obvezama stranaka i, s druge strane, presude koje se odnose na uređenje elektroničke trgovine.

¹ Direktiva 2000/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2000. o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine (Direktiva o elektroničkoj trgovini) (SL L 178, 17. 7. 2000., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 39., str. 58.)

I. Ugovorni odnosi između stranaka

1. Sklapanje ugovora

Presuda od 5. srpnja 2012., Content Services (C-49/11, ECLI:EU:C:2012:419)

Društvo Content Services poslovalo je posredstvom društva kćeri u Mannheimu (Njemačka) te je na svojoj internetskoj stranici sastavljenoj na njemačkom jeziku i dostupnoj također u Austriji nudilo različite mrežne usluge. Na toj je stranici bilo moguće, među ostalim, preuzimati besplatne računalne programe odnosno pokusne verzije naplatnih računalnih programa. Prije podnošenja narudžbe, internetski korisnici trebali su ispuniti prijavni obrazac i označiti kvadratić na obrascu određen za izjavu o prihvaćanju općih uvjeta poslovanja i odricanju od prava na odustajanje.

Te informacije nisu bile izravno prikazivane internetskim korisnicima. Međutim, oni su ih mogli prikazati otvaranjem poveznice koja se nalazila na stranici koja se ispunjavala radi sklapanja navedenog ugovora. Ono nije bilo moguće ako navedeni kvadratić ne bi bio označen. Internetski korisnik zatim bi od društva Content Services primio elektroničku poštu koja uopće nije sadržavala informacije o pravu na odustajanje, nego ponovno samo poveznicu za njihov prikaz. Oberlandesgericht Wien (Visoki zemaljski sud u Beču, Austrija) postavio je Sudu prethodno pitanje o tumačenju članka 5. stavka 1. Direktive 97/7/EZ². On je upitao ispunjava li zahtjeve navedene odredbe poslovna praksa prema kojoj se potrošaču informacije propisane tom odredbom pružaju samo u obliku poveznice na internetskoj stranici dotičnog poduzetnika.

Sud smatra da se članak 5. stavak 1. Direktive 97/7/EZ mora tumačiti na način da ta poslovna praksa ne ispunjava zahtjeve iz navedene odredbe, s obzirom na to da te informacije to društvo „ne pruža“ niti ih potrošač „prima“, kao i to da se internetska stranica ne može smatrati „trajnim medijem“.

Naime, potrošač mora primiti pisanu potvrdu o navedenim informacijama a da se pritom od njega ne zahtijeva nikakvo aktivno postupanje. Usto, kako bi se internetska stranica smatrala trajnim medijem, njome se potrošaču, istovjetno kao i u slučaju papirnatoj medija, mora zajamčiti posjedovanje informacija navedenih u toj odredbi kako bi mu se omogućilo da se prema potrebi poziva na svoja prava. U tom se pogledu internetskom stranicom potrošaču mora omogućiti pohrana informacija koje su mu osobno upućene, zajamčiti nepromjenjivost njihova sadržaja i njihova dostupnost tijekom odgovarajućeg razdoblja te pružiti mogućnost njihove reprodukcije u obliku u kojem postoje (t. 35., 42., 43., 50. i 51. i izreka).

Presuda od 25. siječnja 2017., BAWAG (C-375/15, ECLI:EU:C:2017:38)³

Banka BAWAG obavljala je svoju djelatnost na austrijskom državnom području te se koristila standardiziranim ugovornom odredbom o potrošačkom pristupanju uslugama mrežnog bankarstva (*e-banking*).

Prema navedenoj ugovornoj odredbi, „obavijesti i poruke koje banka mora pružiti ili staviti klijentu na raspolaganje šalju se poštom ili elektroničkim putem u okviru sustava *e-banking*“. Informacije su se mogle slati posredstvom sustava slanja poruka ugrađenog u mrežne račune. Potrošači su mogli pristupiti,

² Direktiva 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 1997. o zaštiti potrošača s obzirom na sklapanje ugovora na daljinu (SL L 144, 4. 6. 1997., str. 19.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 30.)

³ Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2017., str. 72.

prikazivati i preuzimati elektroničku poštu. Poruke koje su se nalazile na mrežnom računu *e-bankinga* ondje su ostajale nepromijenjene te nisu bile brisane u razdoblju koje odgovara svrsi informiranja tih potrošača, tako da su im oni mogli pristupiti, nepromijenjeno ih elektronički prikazivati odnosno ispisivati. Međutim, potrošači se nisu na drugi način obavještavali o primitku nove elektroničke pošte.

Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud, Austrija) uputio je Sudu zahtjev za prethodnu odluku radi utvrđenja treba li članak 41. stavak 1. Direktive 2007/64/EZ⁴ u vezi s njezinim člankom 36. stavkom 1. tumačiti na način da se prijenos informacija posredstvom elektroničkog poštanskog sandučića koji je dostupan na stranici internetskog bankarstva smatra „pružanjem [informacija] na trajnom nosaču podataka“.

Sud smatra da određene internetske stranice treba smatrati „trajnim nosačima podataka“ u smislu članka 4. točke 25. navedene direktive (t. 43.-45.).

Međutim, u pogledu izmjena okvirnog ugovora koje posredstvom elektroničkog poštanskog sandučića pružatelj platnih usluga priopćava njihovu korisniku, može se smatrati da su pružene na trajnom nosaču podataka samo ako su ispunjena sljedeća dva uvjeta:

- ako ta internetska stranica omogućuje samo tom korisniku pohranu i prikaz informacija na način da im može pristupiti tijekom odgovarajućeg razdoblja;
- ako je prijenos tih informacija popraćen aktivnim postupanjem pružatelja platnih usluga namijenjenim upoznavanju tog korisnika s raspoloživošću navedenih informacija.

Takvo postupanje može također biti slanje elektroničke pošte na adresu kojom se korisnik tih usluga uobičajeno koristi kako bi komunicirao s drugim osobama i za koju su stranke dogovorile uporabu u okvirnom ugovoru sklopljenom između pružatelja platnih usluga i tog korisnika. Međutim, adresa koja je na taj način odabrana ne može biti ona koja je dodijeljena navedenom korisniku na stranici internetskog bankarstva kojom upravlja pružatelj platnih usluga (t. 51. i 53. i izreka).

2. Mjerodavno pravo i sudska nadležnost

*Presuda od 28. srpnja 2016., Verein für Konsumenteninformation (C-191/15, EU:C:2016:612)*⁵

Društvo Amazon EU Sàrl sa sjedištem u Luksemburgu prodavalo je elektroničkim putem robu potrošačima koji su bili rezidenti različitih država članica. Austrijska udruga za zaštitu interesa potrošača (Verein für Konsumenteninformationen) podnijela je u glavnom postupku tužbu kako bi se na temelju Direktive 2009/22/EZ⁶ društvu Amazon naložio prestanak korištenja ugovornih odredaba za koje je ta udruga tvrdila da su protivne zakonskim zabranama odnosno dobrim poslovnim običajima.

U postupku koji je pokrenula austrijska udruga Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud, Austrija) želio je doznati je li u smislu članka 3. stavka 1. Direktive 93/13/EEZ⁷ nepoštena ugovorna odredba općih uvjeta poslovanja sadržanih u ugovoru koji je sklopljen elektroničkim putem između prodavatelja (robe) ili pružatelja (usluge) i potrošača, prema kojoj je taj ugovor uređen pravom države članice u kojoj se nalazi

4 Direktiva 2007/64/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o platnim uslugama na unutarnjem tržištu i o izmjeni direktiva 97/7/EZ, 2002/65/EZ, 2005/60/EZ i 2006/48/EZ te stavljanju izvan snage Direktive 97/5/EZ (SL L 319, 5. 12. 2007., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 10., svezak 2., str. 172.)

5 Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2016., str. 42.

6 Direktiva 2009/22/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o sudskim nalogima za zaštitu interesa potrošača (SL L 110, 1. 5. 2009., str. 30.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 1., str. 269.)

7 Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL L 95, 21. 4. 1993., str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.)

sjedište tog prodavatelja (robe) ili pružatelja (usluge). Oberster Gerichtshof postavio je također pitanje podliježe li na temelju članka 4. stavka 1. točke (a) Direktive 95/46/EZ⁸ obrada osobnih podataka koju provodi poduzetnik pravu države članice prema kojoj taj poduzetnik usmjerava svoju djelatnost.

Sud smatra da uredbe Rim I⁹ i Rim II¹⁰ treba tumačiti na način da se pravo mjerodavno za postupak radi nalaganja prestanka treba odrediti u skladu s člankom 6. stavkom 1. Uredbe Rim II ako povrede pravnog poretka proizlaze iz korištenja nepoštenih odredbi. Nasuprot tomu, mjerodavno pravo za ocjenu predmetne ugovorne odredbe treba odrediti primjenom Uredbe Rim I, bilo da se ta ocjena provodi u okviru individualne ili kolektivne tužbe.

Međutim, iz članka 6. stavka 2. Uredbe Rim I proizlazi da izbor mjerodavnog prava ne ovisi o primjeni obveznih odredbi predviđenih pravom države koje su potrošači čija se prava brane tužbom radi nalaganja prestanka rezidenti. Te odredbe mogu obuhvaćati odredbe kojima se prenosi Direktiva 93/13/EEZ ako one osiguravaju višu razinu zaštite potrošača (t. 59. i 60. i t. 1. izreke).

Dakle, ugovorna odredba koja nije bila predmet individualnih pregovora, a prema kojoj pravo države članice sjedišta prodavatelja (robe) ili pružatelja (usluge) uređuje ugovor sklopljen elektroničkim putem s potrošačem, nepoštena je u smislu članka 3. stavka 1. Direktive 93/13/EEZ ako dovodi tog potrošača u zabludu dajući mu dojam da se na ugovor primjenjuje samo pravo te države a da ga ne obavještava o činjenici da uživa i zaštitu koju mu osiguravaju obvezne odredbe prava koje bi bilo mjerodavno da ne postoji ta ugovorna odredba (t. 71. i t. 2. izreke).

Osim toga, članak 4. stavak 1. točku (a) Direktive 95/46/EZ treba tumačiti na način da je obrada osobnih podataka koju provodi poduzetnik za e-trgovinu uređena pravom države članice prema kojoj taj poduzetnik usmjerava svoje aktivnosti ako se pokaže da taj poduzetnik predmetne podatke obrađuje u okviru aktivnosti poslovnog nastana smještenog u toj državi članici. Valja procijeniti kako stupanj stabilnosti aranžmana tako i stvarnost obavljanja aktivnosti u predmetnoj državi članici (t. 76., 77. i 81. i t. 3. izreke).

Presuda od 7. prosinca 2010. (veliko vijeće), Pammer i Alpenhof (C-585/08 i C-144/09, ECLI:EU:C:2010:740)¹¹

Spojeni predmeti Pammer i Alpenhof odnose se na dva spora u glavnim postupcima u pogledu sličnih pitanja. U predmetu Pammer potrošač s boravištem u Austriji tužio je brodaru teretnih brodova s poslovnim nastanom u Njemačkoj radi povrata cijene putovanja navodeći da brod i odvijanje putovanja nisu odgovarali opisu istaknutom na internetskoj stranici posredničke agencije koja je nudila takva putovanja, a također je imala poslovni nastan u Njemačkoj.

Prvostupanjski austrijski sud proglasio se nadležnim za vođenje postupka. Nasuprot tomu, žalbeni sud proglasio je nenadležnost austrijskih sudova. Postavljajući prethodno pitanje, Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud, Austrija) želio je doznati na koji način treba tumačiti pojam ugovora kojim se kombiniraju putovanje i smještaj za paušalnu cijenu u smislu članka 15. stavka 3. Uredbe (EZ) br. 44/2001¹², odnosno ugovora na koji su primjenjive odredbe odjeljka 4. poglavlja II. te uredbe. Kao drugo, sud koji je uputio

⁸ Direktiva 95/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 24. listopada 1995. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka (SL L 281, 23. 11. 1995., str. 31.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 7., str. 88.)

⁹ Uredba (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) (SL L 177, 4. 7. 2008., str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 109. i ispravak SL 2015, L 66, str. 22.)

¹⁰ Uredba (EZ) br. 864/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze (Rim II) (SL L 199, 31. 7. 2007., str. 40.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 73.)

¹¹ Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2010., str. 51.

¹² Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o [sudske] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL L 12, 16. 1. 2001., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.)

zahtjev želio je doznati može li činjenica da je austrijski potrošač putovanje zapazio pregledavanjem internetske stranice posredničke agencije a da pritom putovanje nije rezervirao posredstvom interneta biti dostatna za utvrđenje nadležnosti austrijskih sudova.

U drugom predmetu, Alpenhof, austrijsko društvo sa sjedištem u Austriji koje je vodilo hotel tužilo je potrošača s boravištem u Njemačkoj radi plaćanja računa za hotelske usluge ugovorene razmjenom elektroničke pošte na temelju informacija pruženih na internetskoj stranici društva tužitelja. Austrijski sudovi odbacili su tužbu smatrajući se nenadležnima.

Sud smatra da ugovor predmet kojega je putovanje teretnim prijevoznim sredstvom može biti ugovor o prijevozu kojim se za paušalnu cijenu kombinira putovanje i smještaj ako navedeno putovanje teretnim prijevoznim sredstvom za paušalnu cijenu obuhvaća i smještaj te ako premašuje 24 sata (t. 45. i 46. i t. 1. izreke).

Radi utvrđivanja može li se smatrati da trgovac čija je aktivnost predstavljena na njegovoj internetskoj stranici odnosno internetskoj stranici posrednika „usmjerava“ svoju aktivnost prema državi članici na državnom području koje potrošač ima svoj domicil, valja provjeriti je li taj trgovac namjeravao poslovati s potrošačima s domicilom iz jedne ili više država članica.

Na netaksativnom popisu elemenata koji mogu poslužiti kao naznake za utvrđivanje usmjerenosti trgovčeve aktivnosti prema državi članici potrošača moguće je navesti međunarodnu prirodu aktivnosti, navođenje planova putovanja polazište kojih je u drugim državama članicama, a odredište u mjestu trgovčeva poslovnog nastana, uporabu jezika ili valute koji nisu oni koji se uobičajeno upotrebljavaju u državi članici trgovčeva poslovnog nastana uz postojanje mogućnosti rezervacije i potvrđivanja rezervacije na tom drugom jeziku. Nasuprot tomu, puka dostupnost trgovčeve internetske stranice odnosno posrednikove internetske stranice u državi članici na državnom području koje potrošač ima domicil nije dostatna. Isto vrijedi i za navođenje adrese elektroničke pošte i drugih kontaktnih podataka odnosno uporabu jezika ili valute koji su jezik i/ili valuta koji se uobičajeno upotrebljavaju u državi članici trgovčeva poslovna nastana (t. 92.-94. i t. 2. izreke).

Presuda od 6. rujna 2012., Mühlleitner (C-190/11, ECLI:EU:C:2012:542)¹³

U predmetu u glavnom postupku potrošačica Daniela Mühlleitner s domicilom u Austriji tužila je prodavatelje motornih vozila sa sjedištem u Hamburgu, Njemačka, u vezi s kupnjom motornog vozila. Nakon što je D. Mühlleitner pronašla kontaktne podatke prodavatelja na njihovoj internetskoj stranici, telefonski ih je kontaktirala iz Austrije, gdje je zatim elektroničkom poštom primila ponudu. Međutim, ugovor je sklopljen kod prodavatelja u Njemačkoj.

Prvostupanjski sud Landesgericht Wels (Zemaljski sud u Welsu, Austrija) zatim je odbacio tužbu proglašivši se nenadležnim. Oberlandesgericht Linz (Visoki zemaljski sud u Linzu, Austrija) potvrdio je tu odluku podsjećajući na to da internetska stranica koja je samo „pasivna“ nije dostatna za utvrđenje usmjerenosti aktivnosti prema državi potrošača. D. Mühlleitner podnijela je reviziju protiv te odluke pred Oberster Gerichtshofom (Vrhovni sud, Austrija). Oberster Gerichtshof pitao je Sud uvjetuje li se primjena članka 15. stavka 1. točke (c) Uredbe Bruxelles I¹⁴ činjenicom da je ugovor između potrošača i osobe koja se bavi profesionalnom aktivnošću sklopljen na daljinu.

¹³ Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2012., str. 29.

¹⁴ Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o [sudske] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL L 12, 16. 1. 2001., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.)

Sud je presudio da članak 15. stavak 1. točku (c) Uredbe br. 44/2001 valja tumačiti na način da se njime ne zahtijeva da ugovor između potrošača i osobe koja se bavi profesionalnom aktivnošću mora biti sklopljen na daljinu.

Kao prvo, tom se odredbom njezina primjena ne uvjetuje izričito činjenicom da su ugovori koji podliježu njezinu području primjene bili sklopljeni na daljinu. Kao drugo, u pogledu teleološkog tumačenja navedene odredbe, valja navesti da bi dodavanje uvjeta koji se odnosi na sklapanje potrošačkih ugovora na daljinu bilo protivno zadanom cilju te odredbe, odnosno zaštiti potrošača kao slabije ugovorne stranke. Kao treće, bitan uvjet kojem je podređena primjena članka 15. stavka 1. točke (c) navedene uredbe odnosi se na trgovačku ili profesionalnu aktivnost usmjerenu prema državi domicila potrošača. U tom pogledu stupanje u kontakt na daljinu, rezervacija robe ili usluge na daljinu odnosno, *a fortiori*, sklapanje potrošačkog ugovora na daljinu upućuju na poveznicu ugovora s takvom aktivnošću (t. 35., 42., 44. i 45. i izreka).

Presuda od 17. listopada 2013., Emrek (C-218/12, ECLI:EU:C:2013:666)

L. Emrek, s domicilom u Saarbrückenu (Njemačka), bio je u potrazi za motornim vozilom te je posredstvom poznanika doznao za postojanje poduzeća V. Sabranovica. V. Sabranovic vodio je u Spicherenu (Francuska) poduzeće za prodaju rabljenih motornih vozila. On je također održavao internetsku stranicu koja je sadržavala kontaktne podatke njegova poduzeća, uključujući francuski telefonski broj i njemački broj mobilnog telefona, zajedno s pripadajućim međunarodnim pozivnim brojevima. Međutim, L. Emrek nije doznao za to poduzeće posredstvom interneta. Tako je L. Emrek u svojstvu potrošača sklopio pisani ugovor o kupoprodaji rabljenog motornog vozila s V. Sabranovicem u njegovoj poslovnoj jedinici.

L. Emrek zatim je pred Amtsgerichtom Saarbrücken (Općinski sud u Sarrbrückenu, Njemačka) podnio tužbu protiv V. Sabranovica u vezi s jamstvom za ispravnost. Navedeni sud proglasio se nenadležnim. L. Emrek uložio je žalbu protiv te odluke pred sudom koji je uputio zahtjev, odnosno Landgerichtom Saarbrücken (Zemaljski sud u Sarrbrückenu, Njemačka). Taj je sud želio doznati zahtijeva li se za primjenu članka 15. stavka 1. točke (c) Uredbe (EZ) br. 44/2001 postojanje uzročne veze između trgovačkih internetskih aktivnosti usmjerenih prema državi članici u kojoj potrošač ima domicil i sklapanja ugovora.

Sud je podsjetio na to da je u svojoj presudi Pammer i Alpenhof (C-585/08 i C-144/09) utvrdio netaksativan popis naznaka koje bi mogle pomoći nacionalnom sudu da ocijeni je li ispunjen bitan uvjet u pogledu trgovačke aktivnosti usmjerene prema državi članici u kojoj potrošač ima domicil (t. 27.).

Sud je zaključio da članak 15. stavak 1. točku (c) Uredbe (EZ) br. 44/2001 treba tumačiti na način da se njime ne zahtijeva postojanje uzročne veze između sredstva upotrijebljenog kako bi se trgovačka ili profesionalna aktivnost usmjerila prema državi članici u kojoj potrošač ima domicil, odnosno internetske stranice, i sklapanja ugovora s tim potrošačem. Međutim, postojanje takve uzročne veze naznaka je poveznice ugovora i takve aktivnosti (t. 32. i izreka).

Presuda od 21. svibnja 2015., El Majdoub (C-322/14, ECLI:EU:C:2015:334)¹⁵

Spor u glavnom postupku odnosio se na prodaju motornog vozila posredstvom internetske stranice. Opći uvjeti poslovanja dostupni na toj stranici sadržavali su sporazum o prenošenju nadležnosti u korist suda sa sjedištem u državi članici. Prozor koji sadržava navedene opće uvjete prodaje nije se otvarao

¹⁵ Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2015., str. 36.

automatski ni tijekom registracije ni tijekom svake kupnje, s obzirom na to da je kupac radi prihvaćanja tih uvjeta morao označiti poseban kvadratić.

Landgericht Krefeld (Zemaljski sud u Krefeldu, Njemačka) zatražio je od Suda utvrđenje valjanosti ugovorne odredbe o prenošenju nadležnosti u slučaju primjene tehnike prihvaćanja „klikom“.

Kao prvo, kad je riječ o stvarnoj suglasnosti zainteresiranih osoba, koja predstavlja jedan od ciljeva članka 23. stavka 1. Uredbe (EZ) br. 44/2001, Sud je utvrdio da je kupac o kojem je riječ u glavnom postupku na izričit način prihvatio predmetne opće uvjete, označivši odgovarajući kvadratić na internetskoj stranici odnosnog prodavatelja. Kao drugo, Sud je smatrao da iz doslovnog tumačenja članka 23. stavka 2. te uredbe proizlazi da se njime zahtijeva da se ponudi „mogućnost“ osiguranja trajnog zapisa sporazuma o prenošenju nadležnosti, neovisno o tome je li kupac doista trajno zapisao tekst općih uvjeta prije ili nakon što je označio kvadratić koji naznačuje da ih prihvaća.

U tom je pogledu Sud primijetio da je cilj te odredbe da se s određenim oblicima elektroničkih priopćenja postupa kao s pisanim oblikom, kako bi se pojednostavnilo sklapanje ugovora elektroničkim putem, s obzirom na to da se priopćenje odnosnih informacija ostvaruje i ako su one dostupne na zaslonu računala. Kako bi se elektroničkim priopćenjem mogla osigurati ista jamstva, osobito u vezi s dokazivanjem, dovoljno je da bude „moguće“ spremati i ispisati informacije prije sklapanja ugovora. Stoga, ako tehnika prihvaćanja „klikanjem“ omogućuje ispis i spremanje teksta općih uvjeta prije sklapanja ugovora, okolnost da se internetska stranica koja sadržava te uvjete ne otvara automatski tijekom registracije na internetskoj stranici i tijekom svake kupnje ne može dovesti u pitanje valjanost sporazuma o prenošenju nadležnosti. Dakle, takva tehnika prihvaćanja predstavlja elektroničko priopćenje u smislu članka 23. stavka 2. Uredbe (EZ) br. 44/2001 (t. 33., 39. i 40. i izreka).

Presuda od 25. siječnja 2018., Schrems (C-498/16, ECLI:EU:C:2018:37)

Maximilian Schrems bio je privatni korisnik društvene mreže Facebook od 2008., nakon čega je podnio mnogobrojne pritužbe protiv društva Facebook Ireland Limited. Usto, on je nakon 2011. otvorio Facebook stranicu koju je sam registrirao i izradio kako bi korisnike interneta obavještavao o svojoj tužbi. Također, osnovao je neprofitnu udrugu cilj koje je ostvarenje temeljnog prava na zaštitu podataka i pružanje financijske podrške pilot-slučajevima.

U okviru spora između Maximiliana Schremsa i društva Facebook Ireland Limited u pogledu zahtjeva za utvrđenje, propuštanje, pružanje informacija i objavu financijskih izvješća društva Facebook, Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud, Austrija) postavio je pitanje treba li članak 15. Uredbe (EZ) br. 44/2001 tumačiti na način da osoba gubi svojstvo potrošača ako nakon višegodišnjeg korištenja privatnim korisničkim računom na Facebooku objavljuje knjige, prima honorare za predavanja odnosno vodi internetske stranice. Sud koji je uputio zahtjev također je pitao treba li članak 16. navedene uredbe tumačiti na način da potrošač može istodobno isticati ne samo vlastita prava iz potrošačkog ugovora nego i slična prava drugih potrošača s domicilom u istoj ili drugoj državi članici odnosno u trećoj državi.

Sud je pojasnio da se pojam „potrošač“ mora autonomno i usko tumačiti. Radi utvrđivanja primjenjuje li se članak 15., svrha ugovora koji su stranke sklopile mora se odnositi na uporabu predmetne robe ili usluge koja nije profesionalna. U slučaju osobe koja sklapa ugovor radi uporabe koja se djelomično odnosi na njezinu profesionalnu aktivnost, veza između navedenog ugovora s profesionalnom aktivnošću zainteresirane osobe toliko je slaba da postaje marginalna pa stoga ima samo zanemarivu ulogu u kontekstu transakcije (t. 28.-32., 39., 40. i 41. i t. 1. izreke).

Nadalje, Sud je naveo da je potrošač zaštićen kao potrošač samo kada je osobno tužitelj ili tuženik u postupku. Zato se podnositelj zahtjeva koji sâm nije stranka predmetnog potrošačkog ugovora ne može pozivati na sudsku nadležnost u potrošačkim stvarima. Ta razmatranja trebaju također vrijediti u odnosu

na potrošača koji je cesionar prava drugih potrošača. Naime, člankom 16. stavkom 1. nužno se podrazumijeva sklapanje potrošačkog ugovora s tuženom osobom koja se bavi profesionalnom aktivnošću (t. 44. i 45.).

Osim toga, ustupanje potraživanja ne može samo po sebi utjecati na određivanje nadležnog suda. Iz toga slijedi da se nadležnost sudova ne može zasnovati koncentracijom više prava kod jednog tužitelja. Uredba se ne primjenjuje na potrošačku tužbu poput one o kojoj je riječ u ovom slučaju (t. 48. i 49. i t. 2. izreke).

3. Zaštita potrošača

Presuda od 16. listopada 2008., Bundesverband der Verbraucherzentralen (C-298/07, ECLI:EU:C:2008:572)

DIV, poduzeće za osiguranje motornih vozila, nudilo je svoje usluge isključivo putem interneta. Ono je na svojim internetskim stranicama navodilo svoju poštansku adresu i adresu elektroničke pošte, ali ne i svoj telefonski broj, koji bi bio priopćen tek po sklapanju ugovora o osiguranju. Nasuprot tomu, osobe koje su bile zainteresirane za njegove usluge mogle su društvu DIV postavljati pitanja posredstvom internetskog obrasca za kontakt, dok bi se odgovori slali elektroničkom poštom. Njemačka savezna unija potrošačkih udruga Bundesverband der Verbraucherzentralen ipak je smatrala da je društvo DIV bilo dužno navesti svoj telefonski broj na svojoj internetskoj stranici. Naime, to je bio jedini način da se zajamči izravna komunikacija.

Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka) odlučio je zatim postaviti Sudu pitanje zahtijeva li se člankom 5. stavkom 1. točkom (c) Direktive 2000/31/EZ¹⁶ navođenje telefonskog broja.

Sud je presudio da se članak 5. stavak 1. točka (c) Direktive 2000/31/EZ mora tumačiti na način da je prije bilo kakvog sklapanja ugovora s primateljima usluga pružatelj usluga dužan tim primateljima usluga pružiti, uz svoju adresu elektroničke pošte, i druge informacije koje omogućuju stupanje u brzi kontakt kao i izravnu i učinkovitu komunikaciju.

Te informacije ne moraju nužno biti telefonski broj. One se mogu nalaziti u elektroničkom obrascu za kontakt, posredstvom kojeg se primatelji usluge mogu internetskim putem obratiti pružatelju usluga, koji im zatim odgovara elektroničkom poštom, osim u situacijama u kojima primatelj usluge, nakon što je elektroničkim putem stupio u kontakt s pružateljem usluga, ostane bez pristupa elektroničkoj mreži pa zatraži od pružatelja usluga drugi, neelektronički oblik komunikacije (t. 40. i izreka).

Presuda od 3. rujna 2009., Messner (C-489/07, ECLI:EU:C:2009:502)

P. Messner, njemačka potrošačica, odustala je od internetske kupnje prijenosnog računala. Prodavatelj računala odbio je besplatno ukloniti nedostatak koji se pojavio osam mjeseci nakon kupnje. P. Messner zatim je davanjem izjave odustala od kupoprodajnog ugovora te je predložila vraćanje prijenosnog računala prodavatelju uz odgovarajući povrat novaca. To je odustajanje provedeno u rokovima koje propisuje BGB (njemački Građanski zakonik) jer P. Messner nije primila informacije koje su propisane odredbama tog zakonika, čime bi počeo teći rok za odustajanje. P. Messner zahtijevala je iznos od 278 eura pred Amtsgerichtom Lahr (Općinski sud u Lahru, Njemačka). Prodavatelj je osporavao tužbeni

¹⁶ Direktiva 2000/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2000. o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine (Direktiva o elektroničkoj trgovini) (SL L 178, 17. 7. 2000., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 39., str. 58.)

zahtjev tvrdeći da mu P. Messner u svakom slučaju duguje kompenzacijsku naknadu za gotovo osam punih mjeseci korištenja prijenosnim računalom.

Sud je u svojoj presudi naveo da se odredbe druge rečenice stavka 1. članka 6. i odredbe stavka 2. članka 6. Direktive 97/7/EZ¹⁷ moraju tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis kojim se propisuje općenita mogućnost prodavatelja da od potrošača zahtijeva kompenzacijsku naknadu za korištenje robom kupljenom ugovorom sklopljenim na daljinu u slučaju kada taj potrošač u otvorenom roku ostvaruje svoje pravo na odustajanje.

Naime, ako bi potrošač zbog same mogućnosti korištenja robom tijekom razdoblja u kojem je ona bila u njegovu posjedu morao platiti takvu kompenzacijsku naknadu, to bi značilo da on svoje pravo na odustajanje može ostvarivati samo ako plati navedenu naknadu. Takva bi posljedica bila očito proturječna tekstu i svrsi druge rečenice stavka 1. članka 6. i stavka 2. članka 6. Direktive 97/7/EZ te bi potrošaču oduzela, među ostalim, mogućnost da slobodno i bez pritiska iskoristi razdoblje mirovanja određeno tom direktivom.

Također, ako bi se zbog obične okolnosti pregledavanja i isprobavanja robe potrošaču naložilo plaćanje kompenzacijske naknade, u pitanje bi bile dovedene učinkovitost i djelotvornost prava na odustajanje. Budući da je cilj prava na odustajanje upravo davanje potrošaču te mogućnosti, činjenica da ju je on iskoristio ne može dovesti do toga da potrošač navedeno pravo može ostvarivati samo pod uvjetom plaćanja naknade.

Međutim, tim odredbama nije protivno nalaganje potrošaču plaćanja kompenzacijske naknade za korištenje robom u slučaju kada se on navedenom robom koristio na način koji je nespojiv s načelima građanskog prava, kao što su to dobra vjera ili stjecanje bez osnove, pod uvjetom da se time ne ugroze svrha navedene direktive te osobito učinkovitost i djelotvornost prava na odustajanje, a što je na nacionalnom sudu da provjeri (t. 23., 24. i 29. i izreka).

Presuda od 15. travnja 2010., Heinrich Heine (C-511/08, ECLI:EU:C:2010:189)

Poduzetnik za prodaju na daljinu Heinrich Heine propisivao je u svojim općim uvjetima poslovanja da potrošač plaća paušalni iznos od 4,95 eura po osnovi troškova dostave. Dobavljač bi zadržavao iznos čak i ako je potrošač ostvario svoje pravo na odustajanje. Njemačka potrošačka udruga Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen podnijela je protiv društva Heinrich Heine tužbu radi prestanka te prakse jer je smatrala da se troškovi dostave ne mogu pripisivati potrošaču u slučaju odustajanja. Prema mišljenju Bundesgerichtshofa (Savezni vrhovni sud, Njemačka), njemačkim pravom kupcu se ne pruža nikakvo izričito pravo na povrat troškova dostave naručene robe. Međutim, taj je sud zatražio tumačenje Direktive 97/7/EZ¹⁸ od Suda jer je dvojio o tome je li u skladu s tom direktivom obračunavanje potrošaču troškova dostave čak i kad on ostvari svoje pravo na odustajanje.

Sud je u svojoj presudi utvrdio da se druga rečenica prvog podstavka stavka 1. članka 6. i stavak 2. članka 6. Direktive 97/7/EZ moraju tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis kojim se dobavljaču dopušta da u ugovoru sklopljenom na daljinu pripíše potrošaču troškove dostave robe u slučaju kada taj potrošač ostvaruje svoje pravo na odustajanje.

17 Direktiva 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 1997. o zaštiti potrošača s obzirom na sklapanje ugovora na daljinu (SL L 144, 4. 6. 1997., str. 19.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 30.)

18 Direktiva 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 1997. o zaštiti potrošača s obzirom na sklapanje ugovora na daljinu (SL L 144, 4. 6. 1997., str. 19.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 30.)

Naime, tim je odredbama dobavljaču omogućeno da potrošaču, u slučaju njegova odustajanja, pripiše samo izravne troškove slanja robe. Ako bi se na potrošačev teret trebali staviti i troškovi dostave, to bi ga nužno odvrćalo od ostvarivanja njegova prava na odustajanje te bi takvo pripisivanje troškova bilo protivno samom cilju navedenog članka 6.

Usto, takvo pripisivanje troškova dovelo bi u pitanje uravnoteženu raspodjelu rizika između stranaka u ugovorima koji se sklapaju na daljinu jer bi se potrošaču nametnulo snošenje svih troškova u vezi s prijevozom robe (t. 55.-57. i 59. i izreka).

Presuda od 6. srpnja 2017., Air Berlin (C-290/16, ECLI:EU:C:2017:523)

Njemački zračni prijevoznik Air Berlin unio je u svoje opće uvjete poslovanja ugovornu odredbu prema kojoj se od iznosa koji putniku treba vratiti ako se ne pojavi na ukrcaju leta ekonomske klase ili otkáže rezervaciju na ime troškova obrade odbija 25 eura. Njemačka savezna unija potrošačkih udruga Bundesverband der Verbraucherzentralen smatrala je da je na temelju njemačkog prava ta ugovorna odredba ništava jer je korisnike usluga neopravdano dovodila u nepovoljniji položaj te da Air Berlin ne može zahtijevati podmirenje posebnih troškova za ispunjavanje zakonske obveze. Stoga je Bundesverband podnio tužbu radi prestanka te prakse protiv društva Air Berlin pred njemačkim sudovima.

Bundesverband je u okviru te tužbe osporavao praksu društva Air Berlin u pogledu prikazivanja cijena na svojoj internetskoj stranici. Naime, prilikom simulacije internetske rezervacije provedene 2010. Bundesverband je utvrdio da su navedeni porezi i pristojbe bili znatno niži od iznosa koje su stvarno naplaćivale dotične zračne luke. Bundesverband je smatrao da ta praksa može dovesti potrošača u zabludu te da je protivna pravilima o transparentnosti cijena koja su propisana Uredbom Unije o obavljanju zračnog prijevoza¹⁹. Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka) postavio je Sudu upit, s jedne strane, treba li se Uredba (EZ) br. 1008/2008 tumačiti na način da zračni prijevoznici prilikom objave svojih cijena moraju prikazati stvaran iznos pristojba i da ih stoga ne smiju djelomično uključiti u svoje cijene te, s druge strane, protivi li se toj uredbi primjena nacionalnog propisa koji se odnosi na pravo općih uvjeta poslovanja i koji se temelji na pravu Unije, a kojim se zabranjuje zaračunavanje posebnih troškova obrade korisnicima usluga koji se nisu pojavili na letu ili su otkazali rezervaciju.

Sud je odgovorio da treću rečenicu stavka 1. članka 23. Uredbe (EZ) br. 1008/2008 treba tumačiti na način da zračni prijevoznici prilikom objave svojih cijena prijevoza moraju odvojeno iskazati iznose koje korisnici usluga trebaju platiti na ime poreza, pristojbi u zračnim lukama i ostalih pristojbi, prireza ili provizija navedenih u toj uredbi i da te stavke ne mogu, čak ni djelomično, uključiti u cijenu prijevoza. Cilj je članka 23. stavka 1. Uredbe br. 1008/2008, među ostalim, zajamčiti obavješćivanje i transparentnost cijena usluga u zračnom prijevozu iz zračne luke smještene na državnom području države članice te se stoga njime pridonosi zaštiti korisnika tih usluga. Uostalom, drukčije tumačenje oduzelo bi toj uredbi koristan učinak (t. 29.-32. i 36. i izreka).

Članak 22. stavak 1. Uredbe (EZ) br. 1008/2008 treba tumačiti na način da mu se ne protivi mogućnost da primjena nacionalnog propisa kojim se prenosi Direktiva 93/13/EEZ dovede do proglašenja ništavosti ugovorne odredbe iz općih uvjeta poslovanja kojom se omogućuje zaračunavanje posebnih paušalnih troškova obrade korisnicima usluga koji se nisu pojavili na letu ili su otkazali rezervaciju. Sud je u tom pogledu utvrdio da se opća pravila o zaštiti potrošača od nepoštenih ugovornih odredaba primjenjuju i na ugovore o zračnom prijevozu.

¹⁹ Uredba (EZ) br. 1008/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. rujna 2008. o zajedničkim pravilima za obavljanje zračnog prijevoza u Zajednici (SL L 293, 31. 10. 2008., str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 8., str. 164.)

Tako se u petoj uvodnoj izjavi Uredbe (EEZ) br. 2409/92, koja je stavljena izvan snage Uredbom (EZ) br. 1008/2008, navodilo da je trebalo „upotpuniti slobodu utvrđivanja cijena odgovarajućim odredbama čiji je cilj zaštita interesa potrošača i industrije“.

4. Zaštita osobnih podataka

Presuda od 1. listopada 2015., Weltimmo (C-230/14, EU:C:2015:639)²⁰

Weltimmo, društvo registrirano u Slovačkoj, upravljalo je internetskom stranicom za posredovanje nekretninama koje su se nalazile u Mađarskoj te je u vezi s time obrađivalo osobne podatke oglašivača. Oglasi su se besplatno oglašavali tijekom jednog mjeseca, nakon čega su postajali naplatni. Velik broj oglašivača zatražio je elektroničkom poštom povlačenje svojih oglasa po isteku tog vremena i istodobno brisanje osobnih podataka koji se na njih odnose. Međutim, društvo Weltimmo nije brisalo te podatke, nego je dotičnim osobama izdavalo račune za svoje usluge. Budući da ti iznosi nisu bili plaćani, društvo Weltimmo proslijeđivalo je osobne podatke dotičnih oglašivača poduzećima za naplatu potraživanja. Nakon što su oglašivači podnijeli pritužbu mađarskom tijelu zaduženom za zaštitu podataka, ono je društvu Weltimmo izreklo novčanu kaznu u iznosu od 10 milijuna mađarskih forinti (približno 32 000 eura) zbog povrede mađarskog zakona kojim se prenosi Direktiva 95/46/EZ²¹.

Društvo Weltimmo osporavalo je odluku nadzornog tijela pred mađarskim sudovima. Postupajući u kasacijskom postupku u navedenom predmetu, Kúria (Vrhovni sud, Mađarska) postavila je Sudu upit omogućuje li se navedenom direktivom mađarskom nadzornom tijelu primjena mađarskog zakona donesenog na temelju direktive i izricanje novčanih kazni propisanih tim zakonom.

Sud je podsjetio na to da iz uvodne izjave 19. Direktive 95/46/EZ proizlazi fleksibilno razumijevanje pojma poslovnog nastana. Dakle, kako bi se utvrdilo ima li društvo koje je nadzornik obrade poslovni nastan u državi članici različitoj od države članice ili treće zemlje u kojoj je registrirano, treba procijeniti kako stupanj stabilnosti aranžmana tako i djelotvornost obavljanja djelatnosti u toj drugoj državi članici. To osobito vrijedi za poduzeća koja se bave pružanjem usluga isključivo putem interneta (t. 29.).

Sud smatra da članak 4. stavak 1. točku (a) Direktive 95/46/EZ treba tumačiti na način da omogućuje primjenu zakonodavstva koje se odnosi na zaštitu osobnih podataka države članice koja je različita od one u kojoj je nadzornik obrade tih podataka registriran ako on posredstvom stabilnih aranžmana na državnom području te države članice obavlja djelotvornu i stvarnu djelatnost. Nasuprot tomu, nije bitno državljanstvo osoba čiji se osobni podaci obrađuju (t. 41 i t. 1. izreke).

U slučaju da nadzorno tijelo države članice zaključi da pravo koje je primjenjivo na obradu osobnih podataka nije pravo te, nego neke druge države članice, članak 28. stavke 1., 3. i 6. te direktive treba tumačiti na način da to nadzorno tijelo ne bi moglo izvršavati djelotvorne ovlasti za posredovanje. Stoga to tijelo ne može na temelju prava države članice u kojoj se nalazi nametati sankcije nadzorniku obrade tih podataka koji nema poslovni nastan na tom području. Naime, iz zahtjeva teritorijalnog suvereniteta predmetne države članice, načela zakonitosti i pojma vladavine prava proizlazi da se ovlast kažnjavanja u načelu ne može izvršavati izvan zakonskih granica u kojima je upravno tijelo ovlašteno djelovati, pri čemu ono poštuje pravo države članice kojoj pripada (t. 56. i 60. i t. 2. izreke).

²⁰ Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2015., str. 55.

²¹ Direktiva 95/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 24. listopada 1995. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka (SL L 281, 23. 11. 1995., str. 31.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 7., str. 88.)

Presuda od 6. listopada 2015. (veliko vijeće), Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650)²²

Maximillian Schrems austrijski je državljanin koji je od 2008. koristio Facebook. Irsko društvo kći društva Facebook prenosilo je u cijelosti ili djelomično osobne podatke M. Schremsa na poslužitelje smještene na državnom području SAD-a, gdje su bili predmet obrade. M. Schrems uputio je pritužbu irskom nadzornom tijelu smatrajući da, s obzirom na otkrića Edwarda Snowdena iz 2013. u vezi s aktivnostima obavještajnih službi SAD-a, posebice National Security Agencyja, odnosno skraćeno NSA-a, pravo i praksa SAD-a ne nude dovoljnu razinu zaštite osobnih podataka prenesenih u tu zemlju od nadzornih aktivnosti koje ondje provode javna tijela. Irsko tijelo odbilo je pritužbu, među ostalim, zato što je Komisija u svojoj odluci od 26. srpnja 2000.²³ smatrala da SAD u okviru sustava „sigurne luke“ osigurava odgovarajuću razinu zaštite prenesenih osobnih podataka.

Postupajući u predmetu, High Court (Visoki sud, Irska) želio je doznati onemogućuje li se tom Komisijinom odlukom nacionalno nadzorno tijelo da razmotri pritužbu u kojoj se navodi da treća zemlja ne osigurava odgovarajuću razinu zaštite te da prema potrebi suspendira sporni prijenos podataka.

Sud je odgovorio da postupak prijena osobnih podataka iz države članice u treću zemlju jest kao takav obrada osobnih podataka u smislu članka 2. točke (b) Direktive 95/46/EZ²⁴, koja je provedena na državnom području države članice. Nacionalna nadzorna tijela ovlaštena su dakle nadzirati poštuje li prijenos osobnih podataka iz države članice u kojoj se nalaze ta tijela u treću zemlju zahtjeve utvrđene Direktivom 95/46.

Na taj način, sve dok Sud, koji je jedini nadležan za utvrđivanje nevaljanosti akta Unije, ne proglašuje Komisijinu odluku nevaljanom, države članice i njihova tijela ne mogu donositi mjere koje su suprotne toj odluci, kao što su to akti kojima se s obvezujućim učinkom utvrđuje da treće zemlje na koje se odnosi ta odluka ne osiguravaju odgovarajuću razinu zaštite. U slučaju da nadzorno tijelo zaključi da su elementi koji su istaknuti u prilog zahtjevu u vezi sa zaštitom prava i sloboda u odnosu na obradu osobnih podataka neosnovani i zbog toga odbije taj zahtjev, osoba koja je podnijela navedeni zahtjev mora imati pristup sudskim pravnim sredstvima koja joj omogućuju pobijanje pred nacionalnim sudovima takve odluke kojom je oštećena. U protivnom slučaju, kada navedeno tijelo smatra da su prigovori osobe koja je podnijela takav zahtjev osnovani, to isto tijelo mora, u skladu s člankom 28. stavkom 3. prvim podstavkom trećom alinejom Direktive 95/46/EZ, povezano osobito s člankom 8. stavkom 3. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, imati ovlasti za sudjelovanje u sudskim postupcima.

Članak 25. stavak 6. Direktive 95/46/EZ, tumačen u svjetlu članka 7., 8. i 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, treba tumačiti na način da odluka donesena na temelju te odredbe kojom Komisija utvrđuje da treća zemlja osigurava odgovarajuću razinu zaštite ne onemogućava nadzorno tijelo države članice da ispita zahtjev osobe u vezi sa zaštitom njezinih prava i sloboda u pogledu obrade osobnih podataka koji se nju odnose i koji su preneseni iz države članice u tu treću zemlju, a nastavno na navode te osobe da važeće pravo i praksa u toj trećoj zemlji ne osiguravaju odgovarajuću razinu zaštite (t. 58., 59., 63. i 66. i t. 1. izreke).

Izraz „odgovarajuća razina zaštite“ iz članka 25. stavka 6. Direktive 95/46/EZ mora se shvatiti na način da zahtijeva da ta treća zemlja djelotvorno osigura, na temelju domaćeg zakonodavstva ili međunarodnih obveza koje je preuzela, razinu zaštite temeljnih prava i sloboda koja je bitno jednakovrijedna onoj zaštititi

²² Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2015., str. 53.

²³ Odluka Komisije 2000/520/EZ od 26. srpnja 2000. sukladno s Direktivom 95/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o primjerenosti zaštite koju pružaju načela privatnosti „sigurne luke“ i uz njih vezana često postavljana pitanja koje je izdalo Ministarstvo trgovine SAD-a (SL L 215, 25. 8. 2000., str. 7.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 16., svezak 3., str. 9.)

²⁴ Direktiva 95/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 24. listopada 1995. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka (SL L 281, 23. 11. 1995., str. 31.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 7., str. 88.)

koja se jamči u okviru Unije na temelju te direktive, tumačene u svjetlu Povelje Europske unije o temeljnim pravima (t. 73., 75., 76. i 78.).

Naime, načela „sigurne luke“ primjenjuju se jedino na organizacije iz SAD-a koje su provele vlastito potvrđivanje i primaju osobne podatke iz Unije, a javna tijela SAD-a nisu podvrgnuta poštovanju navedenih načela. Štoviše, Odlukom 2000/520/EZ omogućuje se, na temelju zahtjeva nacionalne sigurnosti, javnog interesa ili provedbe zakona SAD-a, zadiranje u temeljna prava osoba čiji se osobni podaci prenose ili bi se mogli prenositi iz Unije u SAD a da ona pritom ne sadržava nikakvo utvrđenje o postojanju državnih pravila SAD-a za ograničavanje mogućih miješanja u ta prava kao ni utvrđenje o učinkovitijoj pravnoj zaštiti protiv zadiranja takve prirode.

Usto, Komisija je donošenjem članka 3. Odluke 2000/520/EZ prekoračila nadležnost koja joj je dodijeljena u članku 25. stavku 6. Direktive 95/46/EZ, tumačenom u svjetlu Povelje Europske unije o temeljnim pravima, te je on stoga nevaljan (t. 82., 87.-89., 96.-98. i 102.-105. i t. 2. izreke).

5. Autorsko pravo

Presuda od 3. srpnja 2012. (veliko vijeće), UsedSoft (C-128/11, ECLI:EU:C:2012:407)²⁵

Društvo Oracle razvijalo je i distribuiralo, omogućujući, među ostalim, internetsko preuzimanje, računalne programe koji su djelovali u načinu rada „klijent/poslužitelj“. Klijent je na svoje računalo izravno preuzimao primjerak računalnog programa. Pravo korištenja uključivalo je pravo trajnog pohranjivanja primjerka tog računalnog programa na poslužitelju i omogućavanje 25 korisnika da mu pristupaju. Ugovorima o licenci bilo je predviđeno da klijent stječe na neograničeno vrijeme neprenosivo pravo korištenja ograničeno na interno profesionalno korištenje. Njemački poduzetnik UsedSoft otkupljivao je od Oracleovih klijenata licence koje je zatim prodavao. UsedSoftovi klijenti koji nisu posjedovali računalni program preuzimali su ga izravno s Oracleove internetske stranice nakon što bi stekli „rabljenu“ licenciju. Klijenti koji su već posjedovali taj računalni program mogli su kupiti dodatnu licenciju odnosno dio licence za dodatne korisnike. U tom su slučaju klijenti računalni program presnimavali na radne stanice tih drugih korisnika.

Društvo Oracle podnijelo je pred njemačkim sudovima tužbu radi prestanka te prakse protiv poduzetnika UsedSoft. Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka) uputio je Sudu zahtjev za tumačenje u tom kontekstu Direktive 2009/24/EZ²⁶ o pravnoj zaštiti računalnih programa.

Sud je smatrao da članak 4. stavak 2. Direktive 2009/24/EZ treba tumačiti na način da je pravo distribucije primjerka računalnog programa iscrpljeno ako je nositelj autorskog prava koji je, makar i besplatno, odobrio internetsko preuzimanje tog primjerka na informatički medij također odobrio vremenski neograničeno pravo korištenja navedenog primjerka uz plaćanje cijene koja mu omogućuje ostvarivanje naknade koja odgovara ekonomskoj vrijednosti primjerka djela kojeg je vlasnik.

Preuzimanje primjerka računalnog programa i sklapanje ugovora o licenci za njegovo korištenje čine nerazdvojivu cjelinu. Navedene radnje podrazumijevaju prijenos prava vlasništva primjerka predmetnog računalnog programa. U tom je pogledu nebitno je li primjerak računalnog programa klijentu stavljen na raspolaganje posredstvom preuzimanja ili materijalnog medija kao što su to CD-ROM ili DVD (t. 44.-47. i 72. i izreka).

²⁵ Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2012., str. 37.

²⁶ Direktiva 2009/24/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o pravnoj zaštiti računalnih programa (SL L 111 od 5. 5. 2009., str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 268.).

Štoviše, članak 4. stavak 2. i članak 5. stavak 1. Direktive 2009/24/EZ treba tumačiti na način da se u slučaju preprodaje licencije za korištenje koja obuhvaća preprodaju primjerka računalnog programa preuzetog s internetske stranice nositelja autorskog prava, pri čemu prvotna licencija koja je odobrena prvom stjecatelju omogućuje nositelju autorskog prava ostvarivanje naknade koja odgovara ekonomskoj vrijednosti primjerka njegova djela, drugi stjecatelj navedene licencije, kao i svaki sljedeći, može pozivati na iscrpljivanje prava distribucije propisano u članku 4. stavku 2. te direktive i ostvarivati pravo reproduciranja (t. 88. i izreka).

Presuda od 10. studenoga 2016., Vereniging Openbare Bibliotheken (C-174/15, ECLI:EU:C:2016:856)²⁷

Posuđivanje elektroničkih knjiga, čime se bave javne knjižnice u Nizozemskoj, nije bilo obuhvaćeno sustavom javne posudbe koji se primjenjivao na tradicionalne knjige. Javne knjižnice stavljale su elektroničke knjige na raspolaganje javnosti na internetu na temelju sporazuma o licenci s nositeljima prava. Udruga javnih knjižnica u Nizozemskoj Vereniging Openbare Bibliotheken (u daljnjem tekstu: udruga VOB) smatrala je da se i na digitalnu posudbu treba primjenjivati sustav koji se primjenjuje na tradicionalne knjige. Udruga VOB podnijela je u vezi s time tužbu protiv zaklade za kolektivno ostvarivanje prava Stichting Leenrecht radi donošenja deklaratorne presude u tom smislu. Tužba udruge VOB odnosila se na posudbu uređenu prema modelu „jedan umnoženi primjerak, jedan korisnik“, odnosno na digitalnu posudbu u kojoj je korisnik mogao umnoženi primjerak knjige stavljen na poslužitelj javne knjižnice preuzeti na vlastito računalo, pri čemu je tijekom razdoblja posudbe bilo moguće preuzeti samo jedan umnoženi primjerak, a protekom tog razdoblja korisnik ga više ne bi mogao koristiti. Postupajući u predmetu, Rechtbank Den Haag (Sud u Haagu, Nizozemska) upitao je Sud treba li članak 1. stavak 1., članak 2. stavak 1. točku (b) i članak 6. stavak 1. Direktive 2006/115/EZ tumačiti na način da pojam „posuđivanje“ obuhvaća posuđivanje umnoženog primjerka knjige u digitalnom obliku te protivi li se navedena direktiva takvoj praksi.

Sud smatra da članak 1. stavak 1., članak 2. stavak 1. točku (b) i članak 6. stavak 1. Direktive 2006/115/EZ²⁸ o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe te o određenim autorskom pravu srodnim pravima u području intelektualnog vlasništva treba tumačiti na način da pojam „posuđivanje“ u smislu tih odredbi obuhvaća model „jedan umnoženi primjerak, jedan korisnik“.

Naime, pojam „iznajmljivanje“ predmeta iz članka 2. stavka 1. točke (a) Direktive 2006/115/EZ valja shvatiti tako da se odnosi isključivo na materijalne predmete, a pojam „umnoženi primjerci“ iz članka 1. stavka 1. te direktive tako da se, kada je riječ o iznajmljivanju, odnosi isključivo na umnožene primjerke fiksirane na fizičkom mediju. Osim toga, takav je zaključak potkrijepljen ciljem ostvarenju kojega teži navedena direktiva. Naime, u njezinoj uvodnoj izjavi 4. navodi se, među ostalim, da se autorsko pravo mora prilagoditi novim smjerovima razvoja u gospodarstvu kao što su to novi oblici iskorištavanja (t. 35., 39., 44.-46. i 54. i t. 1. izreke).

Usto, pravo Unije treba tumačiti na način da mu se ne protivi to da država članica primjenu članka 6. Direktive 2006/115/EZ uvjetuje time da je nositelj prava distribucije javnosti umnoženi primjerak knjige u digitalnom obliku koji je javna knjižnica stavila na raspolaganje stavio na tržište prvom prodajom ili drugim prvim prijenosom vlasništva tog umnoženog primjerka u Uniji ili da je do toga došlo uz njegov pristanak u smislu članka 4. stavka 2. Direktive 2001/29/EZ²⁹. Nije moguće spriječiti države članice da

²⁷ Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2016., str. 58.

²⁸ Direktiva 2006/115/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe te o određenim autorskom pravu srodnim pravima u području intelektualnog vlasništva (SL L 376, 27. 12. 2006., str. 28.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 218.)

²⁹ Direktiva 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu (SL L 167, 22. 6. 2001., str. 10.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 119.)

prema potrebi utvrde dodatne uvjete koji mogu poboljšati zaštitu autorskih prava nadilazeći ono što je izričito propisano navedenom odredbom (t. 61. i 65. i t. 2. izreke).

Članak 6. stavak 1. Direktive 2006/115/EZ treba tumačiti na način da mu se protivi to da se iznimka javne posudbe koju propisuje primijeni na aktivnost javne knjižnice kojom se na raspolaganje stavlja umnoženi primjerak knjige u digitalnom obliku u slučaju kad je taj umnoženi primjerak dobiven iz nezakonitog izvora (t. 67., 68. i 72. i t. 3. izreke).

***Presuda od 8. rujna 2016., GS Media (C-160/15, ECLI:EU:C:2016:644)*³⁰**

Društvo GS Media upravljalo je internetskom stranicom GeenStijl, koja je bila jedna od deset najposjećenijih internetskih stranica za novosti u Nizozemskoj. Ono je 2011. objavilo članak s poveznicom kojom se posjetitelji te stranice upućivalo na australsku stranicu, gdje su bile dostupne slike B. G. Dekker. Te slike na australskoj stranici bile su objavljene bez pristanka društva Sanoma, izdavača mjesečnog magazina Playboy, koje je imalo autorska prava nad predmetnim fotografijama. Unatoč pozivima društva Sanoma, društvo GS Media odbilo je ukloniti navedenu poveznicu. Kada je na zahtjev društva Sanoma australska stranica uklonila fotografije, društvo GeenStijl objavilo je novi članak koji je također sadržavao poveznicu na drugu stranicu na kojoj je bilo moguće pogledati predmetne fotografije. Upravitelj potonje stranice također je uvažio Sanomin zahtjev za uklanjanje tih fotografija. Nakon toga internetski posjetitelji foruma društva GeenStijl postavili su nove poveznice koje su upućivale na druge stranice na kojima su se mogle pogledati fotografije. Prema stajalištu društva Sanoma, društvo GS Media povrijedilo je autorska prava. Postupajući u kasacijskom postupku, Hoge Raad der Nederlanden (Vrhovni sud, Nizozemska) postavio je Sudu upit u vezi s tim predmetom. Naime, na temelju Direktive 2001/29/EZ³¹ nositelj autorskog prava mora dati ovlaštenje za svaku radnju priopćavanja djela javnosti.

Sud je smatrao da članak 3. stavak 1. Direktive 2001/29/EZ valja tumačiti na način da, kako bi se utvrdilo predstavlja li postavljanje na internetsku stranicu poveznica koje upućuju na zaštićena djela koja su slobodno dostupna na drugoj internetskoj stranici bez ovlaštenja nositelja autorskog prava „priopćavanje javnosti“ u smislu te odredbe, treba utvrditi je li te poveznice postavila osoba bez cilja stjecanja dobiti koja nije znala ili nije mogla razumno znati da je objavljivanje tih djela na toj drugoj internetskoj stranici nezakonito ili je, u suprotnom, navedene poveznice postavila osoba s takvim ciljem, u kojem se slučaju mora pretpostaviti postojanje tog saznanja.

Kad je utvrđeno da je takva osoba znala ili morala znati da je poveznica koju je postavila omogućila pristup djelu koje je nezakonito objavljeno na internetu, primjerice zbog činjenice da su je na to upozorili nositelji autorskog prava, postavljanje te poveznice predstavlja „priopćavanje javnosti“ u smislu članka 3. stavka 1. Direktive 2001/29. Kada se poveznice postavljaju s ciljem stjecanja dobiti, od osobe koja ih postavlja može se očekivati da izvrši potrebne provjere kako bi se uvjerila da predmetno djelo nije nezakonito objavljeno na internetskoj stranici na koju upućuju navedene poveznice. U takvim okolnostima i pod uvjetom da ta oboriva predmnjeva nije oborena, radnja postavljanja poveznice kojom se upućuje na djelo koje je nezakonito objavljeno na internetu predstavlja „priopćavanje javnosti“ u smislu članka 3. stavka 1. Direktive 2001/29/EZ.

³⁰ Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2016., str. 58.

³¹ Direktiva 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu (SL L 167, 22. 6. 2001., str. 10.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 119.)

Presuda od 14. lipnja 2017., Stichting Brein (C-610/15, ECLI:EU:C:2017:456)³²

Društva Ziggo i XS4ALL bila su pružatelji pristupa internetu. Znatan dio njihovih pretplatnika koristio se platformom za mrežnu razmjenu datoteka „The Pirate Bay“. Korisnici su posredstvom te platforme mogli segmentirano („torrents“) dijeliti i preuzimati djela koja su se nalazila na njihovim vlastitim računalima. Predmetne datoteke većinom su upućivale na djela zaštićena autorskim pravom a da nositelji tih prava nisu ovlastili administratore i korisnike te platforme za ostvarivanje radnji dijeljenja. Nizozemska zaklada za zaštitu interesa nositelja autorskih prava Stichting Brein podnijela je tužbe pred nizozemskim sudovima kojima je zahtijevala da se društvima Ziggo i XS4ALL naloži da onemoguće pristup nazivima domena „The Pirate Bay“ i njegovim IP adresama.

Hoge Raad der Nederlanden (Vrhovni sud, Nizozemska) u biti je želio doznati provodi li se platformom za razmjenu, kao što je to platforma „The Pirate Bay“, „priopćavanje javnosti“ u smislu Direktive 2001/29/EZ³³ i može li se stoga povrijediti autorsko pravo.

Sud je smatrao da pojam „priopćavanje javnosti“ u smislu članka 3. stavka 1. Direktive 2001/29/EZ treba tumačiti na način da obuhvaća stavljanje na raspolaganje i upravljanje na internetu platformom za razmjenu datoteka koja indeksacijom metapodataka koji se odnose na zaštićena djela i osiguravanjem tražilice omogućuje korisnicima te platforme da pronađu ta djela i da ih dijele u okviru mreže ravnopravnih članova (*peer-to-peer*).

Kao što to proizlazi iz uvodne izjave 23. Direktive 2001/29/EZ, treba istaknuti da pravo autora na priopćavanje javnosti, navedeno u članku 3. stavku 1. te direktive, obuhvaća svaki prijenos ili reemitiranje djela javnosti koja nije prisutna na mjestu na kojem se priopćavanje obavlja, žično ili bežično, uključujući radiodifuzijsko emitiranje.

Sud je u tom pogledu već presudio da se stavljanjem na internetsku stranicu poveznica na koje je moguće kliknuti i koje vode do zaštićenih djela objavljenih bez ograničenja pristupa na drugoj internetskoj stranici korisnicima prve stranice nudi izravan pristup navedenim djelima. To je slučaj i s prodajom multimedijskog preglednika u koji su prethodno instalirani *add-on* programi dostupni na internetu koji sadržavaju poveznice na internetske stranice slobodno dostupne javnosti, a na kojima su bez pristanka nositelja autorskih prava stavljena na raspolaganje javnosti njima zaštićena djela. Stoga se iz te sudske prakse može zaključiti da u načelu svaka radnja korisnika koja, uz potpuno poznavanje činjenica, omogućuje njegovim klijentima pristup zaštićenim djelima može predstavljati „radnju priopćavanja“ u smislu članka 3. stavka 1. Direktive 2001/29/EZ.

Kako bi bila obuhvaćena pojmom „priopćavanje javnosti“ u smislu članka 3. stavka 1. Direktive 2001/29, nužno je da su zaštićena djela doista priopćena javnosti. Pojam „javnost“ podrazumijeva određeni minimalni prag. Stoga je potrebno znati koliko osoba ima pristup istom djelu, ne samo istodobno nego i uzastopno (t. 30.-34., 40., 41. i 48. i izreka).

³² Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2017., str. 69.

³³ Direktiva 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu (SL L 167, 22. 6. 2001., str. 10.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 119.)

II. Uređenje elektroničke trgovine

1. Oglašavanje

Presuda od 23. ožujka 2010. (veliko vijeće), Google France (spojeni predmeti C-236/08 do C-238/08, ECLI:EU:C:2010:159)³⁴

Društvo Google upravljalo je internetskom tražilicom te je, među ostalim, nudilo plaćenu uslugu referenciranja pod nazivom „AdWords”. Tom se uslugom omogućavalo svakom gospodarskom subjektu da odabirom jedne ili više ključnih riječi prikazuje promotivnu poveznicu prema svojoj stranici i promidžbenu poruku. Društvo Vuitton, nositelj žiga Zajednice „Vuitton”, i drugi nositelji francuskih žigova utvrdili su da su se internetskim korisnicima prilikom pretraživanja na Googleu izraza koji čine te žigove prikazivale poveznice na stranice koje su nudile imitacije Vuittonovih proizvoda te na konkurentske stranice drugih nositelja žigova. Cour de cassation (Kasacijski sud, Francuska) postavio je Sudu upit o zakonitosti uporabe znakova koji odgovaraju žigovima kao ključnih riječi u okviru usluge internetskog referenciranja a da pritom nositelji tih žigova nisu dali svoj pristanak.

Sud je presudio da pružatelj usluge internetskog referenciranja ne rabi znak u smislu članka 5. stavaka 1. i 2. Direktive 89/104/EEZ³⁵ odnosno članka 9. stavka 1. Uredbe (EZ) br. 40/94³⁶, iako ta usluga omogućuje oglašivačima odabir znakova istovjetnih žigovima kao ključnih riječi, pohranu tih znakova i prikazivanje oglasa korisnicima na temelju njih. Treća osoba rabi znak koji je istovjetan ili sličan žigu nositelja kada ga rabi u okviru vlastite poslovne komunikacije i predstavlja uporabu u smislu navedene direktive u slučaju kada je cilj prikazivanja dovesti internetske korisnike u zabludu o podrijetlu njezinih proizvoda ili usluga (t. 53.-57., 71.-73. i 105. i izreka).

Nositelj žiga ovlašten je oglašivaču zabraniti oglašavanje ako je zbog tog oglašavanja internetskom korisniku otežano utvrđivanje potječu li proizvodi ili usluge iz oglasa od nositelja žiga ili treće osobe. Bitna uloga žiga sastoji se, među ostalim, u omogućavanju internetskim korisnicima razlikovanje proizvoda ili usluga nositelja tog žiga od onih koji potječu iz drugog izvora (t. 84., 85., 87.-90. i 99. i t.1. izreke).

Međutim, posljedice koje nastaju kada treće osobe upotrebljavaju znak istovjetan žigu ne povređuju same po sebi oglašivačku ulogu žiga (t. 91.-95.). Članak 14. Direktive 2000/31/EZ³⁷ treba tumačiti na način da se njime utvrđena pravila primjenjuju na pružatelja usluge internetskog referenciranja kada taj pružatelj nije imao aktivnu ulogu koja bi mu pružila saznanja o pohranjenim podacima ili nadzor nad njima. Navedeni pružatelj ne može se smatrati odgovornim ako se radi samo o tehničkom, automatskom i pasivnom postupanju koje podrazumijeva odsutnost saznanja o podacima koje pohranjuje ili nadzora nad njima (t. 114., 119. i 120. i izreka).

³⁴ Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2010., str. 40.

³⁵ Direktiva Vijeća 89/104/EEZ od 21. prosinca 1988. o usklađivanju zakonodavstava država članica o žigovima (SL L 40, 11. 2. 1989., str. 1.)

³⁶ Uredba Vijeća (EZ) br. 40/2009 od 20. prosinca 1993. o žigu Zajednice (SL L 11, 24. 3. 2009., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 226.)

³⁷ Direktiva 2000/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2000. o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine (Direktiva o elektroničkoj trgovini) (SL L 178, 17. 7. 2000., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 39., str. 58.)

Presuda od 11. srpnja 2013., Belgian Electronic Sorting Technology (C-657/11, ECLI:EU:C:2013:516)³⁸

Društva BEST i Visys razvijala su, proizvodila i prodavala naprave i sustave za razvrstavanje opremljene laserskom tehnologijom. Društvo Visys osnovao je B. Peelaers, bivši zaposlenik društva BEST. B. Peelaers registrirao je za račun društva Visys naziv domene „www.bestlasersorter.com”. Sadržaj internetske stranice pod tim nazivom domene bio je jednak sadržaju uobičajenih internetskih stranica društva Visys, koje su dostupne pod nazivima domene „www.visys.be” i „www.visysglobal.be”. Ako bi se u tražilicu google.be unijele riječi „Best Laser Sorter”, ta bi tražilica kao drugi rezultat pretraživanja, nakon internetske stranice društva BEST, upućivala na internetsku stranicu društva Visys. To se društvo na svojim internetskim stranicama koristilo, među ostalim, metaoznakama „Best+Helius, Best+Genius”. Hof van Cassatie (Kasacijski sud, Belgija) uputio je Sudu zahtjev za prethodnu odluku radi odgovora na pitanje može li se smatrati da pojam oglašavanja u smislu direktiva 84/450/EEZ³⁹ i 2006/114/EZ⁴⁰ obuhvaća, s jedne strane, registraciju i uporabu imena domene i, s druge strane, uporabu metaoznaka („metatags”) u metapodacima („metadata”) internetske stranice.

Sud je presudio da članak 2. točku 1. Direktive 84/450/EEZ i članak 2. točku (a) Direktive 2006/114/EZ treba tumačiti na način da pojam oglašavanja, kako je određen tim odredbama, obuhvaća uporabu naziva domene i metaoznaka u metapodacima internetske stranice u situaciji u kojoj naziv domene ili metapodaci koji se sastoje od ključnih riječi („keyword metatags”) upućuju na određene proizvode, usluge ili tvrtku društva i predstavljaju oblik komunikacije usmjeren na moguće potrošače kojim im se sugerira da će pod tim nazivom naći internetsku stranicu u vezi s navedenim proizvodima, uslugama ili društvom.

Naime, pojam oglašavanja ne može se tumačiti i primjenjivati na način da za postupanja koja u cilju promicanja prodaje svojih proizvoda ili usluga poduzima osoba koja se bavi profesionalnom aktivnošću, a koja mogu utjecati na ekonomsko ponašanje potrošača i na taj način utjecati na konkurente te osobe, ne vrijede pravila poštenog tržišnog natjecanja propisana tim direktivama.

Nasuprot tomu, istim pojmom nije obuhvaćena registracija naziva domene kao takva. Naime, riječ je o posve formalnom aktu koji sam po sebi ne uključuje nužno mogućnost da potencijalni potrošači doznaju naziv domene i koji, dakle, ne može utjecati na njihov izbor (t. 39., 43., 48., 53. i 60. i izreka).

Presuda od 4. svibnja 2017., Luc Vanderborght (C-339/15, ECLI:EU:C:2017:335)⁴¹

Luc Vanderborght, zubar s poslovnim nastanom u Belgiji, oglašavao je pružanje dentalne skrbi. On je postavio ploču na kojoj su bili navedeni njegovo ime, svojstvo stomatologa, adresa njegove internetske stranice te telefonski broj njegove ordinacije. On je usto izradio internetsku stranicu namijenjenu informiranju pacijenata o različitim vrstama tretmana koje obavlja u svojoj ordinaciji. Naposljetku, dao je objaviti promidžbene oglase u lokalnim novinama. Na temelju prijave strukovnog udruženja stomatologa Verbond der Vlaamse tandartsen, protiv L. Vanderborghta pokrenut je kazneni postupak. Naime, belgijskim pravom bilo je zabranjeno svako oglašavanje usluga oralne i dentalne skrbi te su bili propisani zahtjevi u pogledu diskretnosti. Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel (Prvostupanjski sud na nizozemskom jeziku u Bruxellesu, Belgija) odlučio je Sudu uputiti zahtjev za prethodnu odluku u vezi s tim pitanjem.

³⁸ Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2013., str. 41.

³⁹ Direktiva Vijeća 84/450/EEZ od 10. rujna 1984. o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica o zavaravajućem oglašavanju (SL L 250, 19. 9. 1984., str. 17.), kako je izmijenjena Direktivom 2005/29/EZ

⁴⁰ Direktiva 2006/114/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o zavaravajućem i komparativnom oglašavanju (SL L 376, 27. 12. 2006., str. 21.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 22., str. 96.)

⁴¹ Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2017., str. 76.

Sud je smatrao da Direktivu 2000/31/EZ⁴² treba tumačiti na način da joj se protivi nacionalno zakonodavstvo poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku.

U uvodnoj izjavi 18. Direktive 2000/31/EZ precizirano je da pojam „usluge informacijskog društva“ obuhvaća širok raspon gospodarskih djelatnosti koje se odvijaju na internetu. Osim toga, u članku 2. točki (f) te direktive precizirano je da pojam „komercijalno priopćenje“ obuhvaća, među ostalim, svaki oblik priopćenja namijenjen promidžbi usluga osoba koje se bave reguliranom profesijom. Iz toga proizlazi da oglašavanje koje se odnosi na pružanje oralne i dentalne skrbi, a koje se obavlja posredstvom internetske stranice, predstavlja takvu uslugu (t. 36.-39.). Zakonodavac Unije nije isključio regulirane profesije iz primjene načela odobravanja komercijalnih priopćavanja na internetu iz članka 8. stavka 1. navedene direktive. Iako je tom odredbom dopušteno uzimanje u obzir posebnosti zdravstvenih struka prilikom utvrđivanja pravila struke koja se na njih odnose, uređujući oblike i načine komercijalnih internetskih priopćavanja osobito kako bi se zajamčilo da se ne dovede u pitanje povjerenje pacijenata prema tim profesijama, ipak se tim pravilima struke ne može općenito i potpuno zabraniti svaki oblik internetskog oglašavanja namijenjenog promicanju djelatnosti osobe koja se bavi takvom profesijom (t. 48.-50. i t. 2. izreke).

Članak 56. UFEU-a treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalno zakonodavstvo poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku, kojim se općenito i potpuno zabranjuje svako oglašavanje koje se odnosi na pružanje oralne i dentalne skrbi.

U odnosu na nužnost ograničavanja slobodnog pružanja usluga poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku, mora se voditi računa o činjenici da su zdravlje i život ljudi na prvom mjestu s obzirom na dobra i interese koje Ugovor štiti i da je u načelu na državama članicama da odlučuju o razini zaštite javnog zdravlja koju žele postići.

Naime, sve promidžbene poruke koje su zabranjene tim zakonodavstvom ne mogu same po sebi proizvesti učinke koji su suprotni navedenim ciljevima. U tim okolnostima valja smatrati da je ciljeve zadane zakonodavstvom o kojem je riječ u glavnom postupku moguće ostvariti manje ograničavajućim mjerama (t. 71.-73., 75. i 76. i izreka).

Presuda od 30. ožujka 2017., Verband Sozialer Wettbewerb eV (C-146/16, ECLI:EU:C:2017:243)

Predmet spora bio je promidžbeni oglas koji je u novinama objavilo društvo DHL Paket, koje je poslovalo preko internetske prodajne platforme „MeinPaket.de“, na kojoj su prodavatelji koji su se bavili profesionalnom aktivnošću nudili proizvode na prodaju. Robu koja je u tom oglasu bila prikazana uz kôd bilo je moguće posredstvom navedene platforme kupiti od trećih prodavatelja. Nakon pristupa platformi, korisnik je mogao unijeti odnosni kôd, koji bi ga uputio na stranicu s detaljnijim prikazom predmetne robe i navođenjem prodavatelja, u pogledu kojeg je relevantne informacije bilo moguće pregledati u rubrici namijenjenoj toj svrsi.

Udruga Verband Sozialer Wettbewerb (VSW), čiji su članovi, među ostalim, dobavljači električnih i elektroničkih proizvoda kao i prodavatelji na daljinu koji nude na prodaju raznovrsne proizvode, smatrala je da objavljeni oglas predstavlja nepoštenu poslovnu praksu. Ona je navela da društvo DHL Paket nije ispunilo svoju obvezu navođenja identiteta i geografske adrese dobavljača koji se koriste njegovom prodajnom platformom. Udruga VSW podnijela je tužbu radi prestanka te oglašivačke aktivnosti.

⁴² Direktiva 2000/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2000. o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine (Direktiva o elektroničkoj trgovini) (SL L 178, 17. 7. 2000., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 39., str. 58.)

U prethodnom postupku koji je pokrenuo Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka) Sud je presudio da članak 7. stavak 4. Direktive 2005/29/EZ⁴³ treba tumačiti na način da promidžbeni oglas poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku, koji je obuhvaćen pojmom „poziv na kupnju“ u smislu te direktive, može ispuniti obvezu informiranja predviđenu tom odredbom.

Na sudu koji je uputio zahtjev jest da u svakom pojedinom slučaju ispita, s jedne strane, opravdavaju li ograničenja prostora u promidžbenoj poruci da se informacije o dobavljaču stave na raspolaganje samo na razini internetske prodajne platforme i, s druge strane, jesu li, ovisno o slučaju, informacije koje se zahtijevaju člankom 7. stavkom 4. točkom (b) navedene direktive koje se odnose na internetsku prodajnu platformu priopćene jednostavno i brzo.

Presuda od 3. ožujka 2016., Daimler AG (C-179/15, ECLI:EU:C:2016:134)

Együd Garage, mađarsko društvo specijalizirano za prodaju i popravak vozila Mercedes, bilo je vezano sporazumom o poslijeprodajnim uslugama s društvom Daimler, njemačkim proizvođačem vozila Mercedes i nositeljem međunarodnog žiga „Mercedes-Benz“. Mađarsko društvo imalo je pravo korištenja tog žiga i isticanja oznake „ovlaštenog Mercedes-Benzova servisa“ u svojim oglasima. Nakon raskida tog sporazuma, društvo Együd Garage nastojalo je ukloniti sve internetske oglase na temelju kojih je javnost mogla smatrati da je ono i dalje u ugovornom odnosu s društvom Daimler. Unatoč poduzetim mjerama, oglasi koji su sadržavali takav navod bili su i dalje objavljeni na internetu i prikazivani u tražilicama. Fővárosi Törvényszék (Sud u Budimpešti, Mađarska) postavio je Sudu upit može li na temelju Direktive 2008/95/EZ o žigovima⁴⁴ društvo Daimler zahtijevati od bivšeg ugovornog partnera poduzimanje opsežnih mjera radi izbjegavanja nanošenja štete žigu društva Daimler.

Sud je smatrao da je, u slučaju kada treća osoba koristi žig bez odobrenja njegova nositelja radi javnog oglašavanja da popravlja i održava proizvode zaštićene tim žigom odnosno da je za njih specijalizirana, riječ o korištenju žiga u smislu članka 5. stavka 1. točke (a) Direktive 2008/95/EZ. Nositelj žiga može spriječiti takvo korištenje, osim ako se primjenjuje članak 6. te direktive, koji se odnosi na ograničenje učinka žiga, ili njezin članak 7., koji se odnosi na iscrpljenje prava koja iz njega proizlaze. Takvo korištenje, u slučaju da do njega dođe bez odobrenja nositelja žiga, može negativno utjecati na funkciju označavanja podrijetla žiga (t. 28.-30.).

Članak 5. stavak 1. točke (a) i (b) navedene direktive treba tumačiti na način da nije riječ o korištenju ako taj oglas nije objavila ta treća osoba niti je to učinjeno za njezin račun odnosno, u slučaju da je taj oglas objavila ta treća osoba ili je to učinjeno za njezin račun uz nositeljevo odobrenje, ako je ta treća osoba izričito zahtijevala od operatera internetske stranice od kojeg je naručila oglas da ukloni oglas odnosno navođenje žiga u njemu. Također, oglašivaču se ne mogu pripisati samostalni postupci drugih gospodarskih subjekata, poput postupaka operatera internetskih stranica za referenciranje, koji ne djeluju prema nalogu, nego samoinicijativno i za vlastiti račun.

U tim dvama slučajevima nositelj žiga nema pravo na temelju članka 5. stavka 1. točaka (a) i (b) Direktive 2008/95/EZ pokrenuti postupak protiv oglašivača radi sprečavanja internetske objave oglasa u kojem se navodi njegov žig.

43 Direktiva 2005/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2005. o nepoštenoj poslovnoj praksi poslovnog subjekta u odnosu prema potrošaču na unutarnjem tržištu i o izmjeni Direktive Vijeća 84/450/EEZ, direktiva 97/7/EZ, 98/27/EZ i 2002/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća, kao i Uredbe (EZ) br. 2006/2004 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 149 od 11. 6. 2005., str. 22.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 101. i ispravak SL L 332, 7. 12. 2016., str. 25.)

44 Direktiva 2008/95/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2008. o usklađivanju zakonodavstava država članica o žigovima (SL L 299, 8. 11. 2008., str. 25.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 2., str. 149.)

2. Pravo tržišnog natjecanja

Presuda od 13. listopada 2011., Pierre Fabre (C-439/09, ECLI:EU:C:2011:649)

Društvo Pierre Fabre Dermo-Cosmétique (u daljnjem tekstu: društvo PFDC) obavljalo je djelatnost proizvodnje i prodaje kozmetičkih proizvoda posredstvom ljekarni na europskom tržištu. Predmetni proizvodi nisu bili kategorizirani kao lijekovi. Međutim, u distribucijskim ugovorima za te proizvode bilo je navedeno da se prodaja mora ostvarivati isključivo u fizičkim prostorijama u prisutnosti diplomiranog farmakologa, čime se praktično ograničavao svaki oblik internetske prodaje. Francusko tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja odlučilo je da su zbog *de facto* zabrane svake internetske prodaje distribucijski sporazumi društva PFDC predstavljali protutržišne sporazume protivne francuskom zakonodavstvu i pravu tržišnog natjecanja Europske unije. Društvo PFDC podnijelo je pravno sredstvo pred *tribunalom* d'appel de Paris (Žalbeni sud u Parizu, Francuska), koji je od Suda zatražio odgovor na pitanje predstavlja li opća i potpuna zabrana internetske prodaje ograničenje tržišnog natjecanja „prema cilju“, može li se na takav sporazum primijeniti izuzeće prema vrsti i, u slučaju neprimjenjivosti takvog izuzeća, može li se na taj sporazum primijeniti pojedinačno izuzeće na temelju članka 101. stavka 3. UFEU-a.

Sud je odgovorio da članak 101. stavak 1. UFEU-a treba tumačiti na način da je ugovorna odredba u okviru sustava selektivne distribucije ograničenje prema cilju u smislu te odredbe UFEU-a ako nakon pojedinačnog razmatranja ta ugovorna odredba nije objektivno opravdana. Naime, takvom se ugovornom odredbom znatno smanjuje mogućnost ovlaštenog distributera da prodaje ugovorene proizvode klijentima smještenima izvan njegova ugovornog područja odnosno područja djelovanja. Njome se stoga može ograničiti tržišno natjecanje u tom sektoru.

Međutim, postoje legitimni zahtjevi, kao što je to održavanje specijalizirane trgovine koja može pružiti posebne usluge za proizvode visoke kvalitete i tehnologije, koji opravdavaju smanjenje tržišnog natjecanja cijenama u korist tržišnog natjecanja drugim elementima osim cijena. U tom pogledu organizacija sustava selektivne distribucije nije obuhvaćena zabranom iz članka 101. stavka 1. UFEU-a ako se izbor prodavatelja provodi prema objektivnim kvalitativnim kriterijima koji su utvrđeni ujednačeno prema svim mogućim prodavateljima i koji se primjenjuju nediskriminirajuće, ako je takva distribucijska mreža nužna zbog svojstava predmetnog proizvoda za očuvanje njegove kvalitete i osiguranje pravilne uporabe i, naposljetku, ako utvrđeni kriteriji ne prekoračuju ono što je nužno. Kada je osobito riječ o prodaji kozmetičkih proizvoda i proizvoda za njegu tijela, cilj očuvanja prestižnog imidža o tim proizvodima ne može biti legitiman cilj za ograničavanje tržišnog natjecanja (t. 38., 40., 41., 46. i 47. i izreka).

Članak 4. točku (c) Uredbe (EZ) br. 2790/1999⁴⁵ treba tumačiti na način da se izuzeće prema vrsti propisano u članku 2. navedene uredbe ne primjenjuje na vertikalne sporazume cilj kojih je ograničiti članovima sustava selektivne distribucije koji djeluju kao maloprodajnici na tržištu aktivnu ili pasivnu prodaju krajnjim korisnicima, pri čemu to ne utječe na mogućnost da se članu sustava zabrani poslovanje iz neovlaštene poslovne jedinice (t. 53., 54., 56., 58. i 59. i izreka).

Presuda od 6. prosinca 2017., Coty Germany (C-230/16, ECLI:EU:C:2017:941)

Društvo Coty Germany prodavalo je u Njemačkoj luksuzne kozmetičke proizvode. Radi očuvanja svojeg luksuznog imidža, to društvo prodavalo je određene svoje robne marke u sustavu selektivne distribucije, odnosno posredstvom ovlaštenih distributera. Distributerska prodajna mjesta morala su ispunjavati

⁴⁵ Uredba (EZ) br. 2790/1999 od 22. prosinca 1999. o primjeni članka 81. stavka 3. Ugovora na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja (SL L 336, 29. 12. 1999., str. 21.)

određeni broj zahtjeva u pogledu okruženja, uređenja i opremljenosti. Usto, ovlašteni distributeri mogli su predmetne proizvode prodavati putem interneta pod uvjetom da se ta internetska prodaja obavlja posredstvom vlastitog elektroničkog izloga odnosno trećih neovlaštenih platformi, pri čemu potrošaču ne smije biti vidljivo korištenje usluga potonjih. Nasuprot tomu, ovlaštenim distributerima bila je izričito zabranjena internetska prodaja proizvoda posredstvom trećih platformi koje na vidljiv način djeluju prema potrošačima.

Društvo Coty Germany podnijelo je protiv jednog od svojih ovlaštenih distributera, društva Parfümerie Akzente, tužbu pred njemačkim sudom tražeći da se sukladno ugovornoj odredbi potonjem zabrani distribucija proizvoda Coty posredstvom platforme „amazon.de“. Dvojeći o dopuštenosti takve ugovorne odredbe u pogledu prva tržišnog natjecanja Unije, Oberlandgericht Frankfurt am Main (Visoki zemaljski sud u Frankfurtu na Majni, Njemačka) uputio je Sudu zahtjev za prethodnu odluku u tom pogledu.

Sud je smatrao da članak 101. stavak 1. UFEU-a treba tumačiti na način da je takav sustav selektivne distribucije, glavni cilj kojega je očuvanje luksuznog imidža tih proizvoda, u skladu s tom odredbom ako se izbor prodavatelja provodi prema objektivnim kvalitativnim kriterijima koji su utvrđeni ujednačeno prema svim mogućim prodavateljima i koji se primjenjuju nediskriminirajuće te ako utvrđeni kriteriji ne prekoračuju ono što je nužno (t. 36. i t. 1. izreke).

Usto, članak 4. Uredbe (EU) br. 330/2010⁴⁶ treba tumačiti na način da zabrana članovima sustava selektivne distribucije luksuznih proizvoda koji na tržištu djeluju kao distributeri da na vidljiv način koriste treće poduzetnike za prodaju putem interneta ne predstavlja ograničavanje korisnika u smislu članka 4. točke (b) te uredbe ni ograničavanje pasivne prodaje krajnjim korisnicima u smislu njezina članka 4. točke (c) (t. 69. i t. 3. izreke).

3. Internetska prodaja lijekova i medicinskih proizvoda

*Presuda od 11. prosinca 2003. (puni sastav Suda), Deutscher Apothekerverband (C-322/01, ECLI:EU:C:2003:664)*⁴⁷

U predmetu u glavnom postupku udruga za zaštitu gospodarskih i socijalnih interesa ljekarničke struke Deutscher Apothekerverband eV bila je u sporu s nizozemskom ljekarnom o8oo DocMorris NV s poslovnim nastanom u Nizozemskoj. Jacques Waterval bio je ljekarnik i jedan od pravnih zastupnika ljekarne DocMorris. Ljekarna DocMorris i J. Waterval od lipnja 2000. održavali su na internetskoj adresi www.o8ooDocMorris.com internetsku stranicu za prodaju lijekova odobrenih u Njemačkoj ili Nizozemskoj, a koji su se izdavali tek po predočenju originala liječničke uputnice. Udruga Apothekerverband osporavala je pred Landgerichtom Frankfurt am Main (Zemaljski sud u Frankfurtu na Majni, Njemačka) internetsku ponudu lijekova i njihovo izdavanje prekograničnom prodajom na daljinu. Ona je smatrala da odredbe njemačkog zakona o lijekovima ne dopuštaju obavljanje takve djelatnosti. Zemaljski sud upitao je Sud povređuje li se takvim zabranama načelo slobodnog kretanja robe. Nadalje, pod pretpostavkom postojanja povrede članka 28. UEZ-a, sud koji je uputio zahtjev postavio je upit o nužnosti predmetnog njemačkog propisa za učinkovitu zaštitu zdravlja i života ljudi u smislu članka 30. UEZ-a.

Sud je presudio da nacionalna zabrana predstavlja mjeru s istovrsnim učinkom u smislu članka 28. UEZ-a. Zabrana više pogađa ljekarne s poslovnim nastanom izvan nacionalnog državnog područja i mogla bi proizvodima podrijetlom iz drugih država članica više ometati pristup tržištu nego domaćim proizvodima.

⁴⁶ Uredba Komisije (EU) br. 330/2010 od 20. travnja 2010. o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja (SL L 102, 23. 4. 2010., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 3., str. 270.)

⁴⁷ Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2003., str. 26.

Člankom 30. UEZ-a može se opravdati takva nacionalna zabrana pod uvjetom da se odnosi na lijekove koji podliježu liječničkoj uputnici. Naime, uzimajući u obzir opasnosti koje se mogu povezati s uporabom tih lijekova, treba postojati mogućnost učinkovite i odgovorne provjere autentičnosti uputnica koje su izdali liječnici i na taj način osigurati izdavanje lijeka samom korisniku ili osobi koju je taj korisnik zadužio za podizanje lijeka. Nasuprot tomu, nije se moguće pozivati na članak 30. UEZ-a radi opravdanja potpune zabrane dopisne prodaje lijekova (t. 68., 74., 76., 112., 119., 124. i 134. i izreka).

Usto, članku 88. stavku 1. Direktive 2001/83/EZ⁴⁸ protivna je nacionalna zabrana oglašavanja dopisne prodaje lijekova čije je izdavanje ograničeno isključivo na ljekarne u dotičnoj državi članici, u mjeri u kojoj se ta zabrana odnosi na lijekove koji ne podliježu liječničkoj uputnici.

Naime, članak 88. stavak 2. Direktive 2001/83/EZ, kojim se dopušta javno oglašavanje lijekova koji ne podliježu liječničkoj uputnici, ne može se tumačiti na način da na temelju navodne nužnosti fizičke prisutnosti ljekarnika isključuje oglašavanje dopisne prodaje lijekova (t. 143., 144. i 148. i izreka).

Presuda od 2. prosinca 2010., Ker-Optika (C-108/09, ECLI:EU:C:2010:725)⁴⁹

U skladu s mađarskim zakonodavstvom, kontaktne leće mogle su se prodavati samo u specijaliziranom dućanu površine od najmanje 18 m² odnosno u odvojenoj prostoriji radnje. Usto, u okviru prodaje tih proizvoda bilo je obvezno korištenje usluga optometričara odnosno liječnika oftalmologa koji je stručan u području kontaktnih leća. Međutim, mađarsko društvo Ker-Optika prodavalo je kontaktne leće posredstvom svoje internetske stranice. Mađarska zdravstvena tijela zabranila su mu obavljanje te djelatnosti. Društvo Ker-Optika pobijalo je pred sudom tu odluku o zabrani. Postupajući u predmetu, Baranya megyei bíróság (Županijski sud u Baranji, Mađarska) postavio je Sudu upit protivni li se mađarski propis pravu Unije.

Sud je odgovorio da su nacionalna pravila o prodaji kontaktnih leća obuhvaćena područjem primjene Direktive 2000/31/EZ⁵⁰ u mjeri u kojoj se odnose na internetsku ponudu i elektroničko sklapanje ugovora. Nasuprot tomu, nacionalna pravila koja se odnose na dostavu navedenih leća nisu obuhvaćena područjem primjene te direktive. Članke 34. i 36. UFEU-a i Direktivu 2000/31/EZ treba tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis kojim se prodaja kontaktnih leća dopušta samo u prodavaonicama specijaliziranim za medicinske proizvode (t. 28., 31. i 77. i izreka).

Naime, propis predstavlja mjeru s istovrsnim učinkom kao količinsko ograničenje, koje je zabranjeno člankom 34. UFEU-a, s obzirom na to da se zabrana odnosi na internetsku dopisnu prodaju kontaktnih leća i na obavljanje kućne dostave potrošačima koji borave na nacionalnom državnom području, čime se subjekte iz drugih država članica lišava osobito učinkovitog načina prodaje tih proizvoda i, dakle, znatno ometa u pristupu tržištu predmetne države članice.

Nacionalni zakonodavac prekoračio je granice margine prosudbe kojom raspolaže radi odlučivanja o planiranoj razini osiguranja zaštite javnog zdravlja te valja smatrati da se tim propisom prekoračuje ono što je nužno za ostvarenje zadanog cilja. Cilj je moguće ostvariti manje ograničavajućim mjerama kojima bi se samo prvo izdavanje leća podvrgnulo određenim ograničenjima, a zainteresiranim gospodarskim subjektima naložilo da klijentu stave na raspolaganje stručnog optičara. Zbog tih se razloga navedeni

⁴⁸ Direktiva 2001/83/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 6. studenoga 2001. o zakoniku Zajednice o lijekovima za humanu primjenu (SL L 311, 28. 11. 2001., str. 67.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 56., str. 27.)

⁴⁹ Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2010., str. 18.

⁵⁰ Direktiva 2000/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2000. o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine (Direktiva o elektroničkoj trgovini) (SL L 178, 17. 7. 2000., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 39., str. 58.)

propis ne može smatrati proporcionalnim s obzirom na cilj zaštite javnog zdravlja u smislu članka 3. stavka 4. Direktive 2000/31/EZ (t. 58., 64., 74.-76. i 78. i izreka).

Presuda od 19. listopada 2016., Deutsche Parkinson Vereinigung (C-148/15, ECLI:EU:C:2016:776)

Organizacija za uzajamnu pomoć Deutsche Parkinson Vereinigung, kojoj je cilj poboljšati životne uvjete pacijenata oboljelih od Parkinsonove bolesti, ugovorila je sustav popusta s nizozemskom dopisnom ljekarnom DocMorris. Njezini članovi mogli su ostvariti popust prilikom kupnje lijekova za liječenje Parkinsonove bolesti koji se izdaju na liječnički recept i koji se mogu nabaviti samo u ljekarnama. Njemačka udruga za borbu protiv nepoštenog tržišnog natjecanja smatrala je da taj sustav popusta krši njemački propis prema kojem se za lijekove koji se izdaju na recept u ljekarnama određuju ujednačene cijene.

Oberlandesgericht Düsseldorf (Visoki zemaljski sud u Düsseldorfu, Njemačka) pokrenuo je postupak pred Sudom radi odgovora na pitanje je li takvo utvrđenje cijena spojivo sa slobodnim kretanjem robe.

Sud je smatrao da članak 34. UFEU-a treba tumačiti na način da je taj nacionalni propis mjera s istovrsnim učinkom kao količinsko ograničenje uvoza. Taj propis više pogađa prodaju lijekova na recept posredstvom ljekarni s poslovnim nastanom u drugim državama članicama nego prodaju tih lijekova u ljekarnama s poslovnim nastanom na nacionalnom državnom području.

Naime, klasične ljekarne sposobnije su dati pojedinačni savjet pacijentima i osigurati opskrbu lijekovima u hitnim slučajevima nego što je to slučaj s dopisnim ljekarnama. Valja smatrati da dopisnim ljekarnama važniji parametar konkurentnosti može biti tržišno natjecanje cijenama.

Članak 36. UFEU-a treba tumačiti na način da nacionalni propis ne može biti opravdan zaštitom zdravlja i života ljudi ako taj propis nije prikladan za postizanje zadanih ciljeva. Cilj osiguranja sigurne i kvalitetne opskrbe lijekovima na cjelokupnom nacionalnom državnom području obuhvaćen je člankom 36. UFEU-a. Međutim, takav je propis opravdan samo ako je prikladan za jamčenje ostvarenja zadanog legitimnog cilja i ako ne prekoračuje ono što je nužno da bi ga se postiglo.

U tom bi pogledu jače tržišno natjecanje cijenama među ljekarnama imalo pozitivne učinke na ravnomjernu opskrbu lijekovima te ne bi negativno utjecalo na obavljanje određenih djelatnosti od općeg interesa u ljekarnama, poput izrade magistralnih lijekova sukladno uputi liječnika ili održavanja određenih zaliha i asortimana lijekova. Naposljetku, tržišno natjecanje cijenama moglo bi koristiti pacijentu, s obzirom na to da bi ono omogućilo ponudu lijekova na recept po povoljnijim cijenama (t. 34., 38., 40., 43. i 46. i t. 2. izreke).

4. Igre na sreću

Presuda od 6. studenoga 2003. (puni sastav Suda), Gambelli (C-243/01, ECLI:EU:C:2003:597)

Piergiorgio Gambelli i 137 drugih osoba upravljali su u Italiji centrima za prijenos podataka koji su na talijanskom državnom području prikupljali sportske oklade za račun engleske kladionice s kojom su bili internetski povezani. Kladionica Stanley International Betting Ltd obavljala je svoju djelatnost na temelju odobrenja grada Liverpoola na temelju engleskog prava. U Italiji je ta djelatnost bila ograničena na državu i njezine koncesionare. Za svaki prijestup tog pravila bila je zapriječena kaznena sankcija, uključujući kaznu zatvora. Protiv P. Gambellija bio je pokrenut kazneni progon. On je tvrdio da su talijanske odredbe protivne načelima Zajednice u pogledu slobode poslovnog nastana i slobodnog

pružanja usluga. Postupajući u tom predmetu, Tribunale di Ascoli Piceno (Sud u Ascoli Picenu, Italija) zatražio je od Suda tumačenje odredaba UEZ-a u tom pogledu.

Sud je smatrao da je takav nacionalni propis ograničenje slobode poslovnog nastana i slobodnog pružanja usluga, propisanih u člancima 43. odnosno 49. UEZ-a. Kako bi bilo opravdano, ograničenje se mora temeljiti na važnim razlozima u općem interesu, biti prikladno za jamčenje ostvarenja zadanog cilja, ne smije prekoračivati ono što je nužno za postizanje tog cilja i mora se primjenjivati na nediskriminirajući način.

Na nacionalnim je sudovima da u pogledu konkretnih načina primjene propisa provjere odgovara li on doista ciljevima koji ga mogu opravdati i jesu li ograničenja koja on nameće neproporcionalna u odnosu na te ciljeve.

Sud je također naveo da se državna tijela ne mogu pozivati na društveni javni poredak u smislu nužnosti smanjenja prilika za igre na sreću kako bi opravdala mjere poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku, s obzirom na to da su ona poticala i ohrabivala potrošače da sudjeluju u lutrijama, igrama na sreću odnosno klađenju kako bi državna riznica ostvarila financijsku korist (t. 65., 69., 72. i 76. i izreka).

Presuda od 8. rujna 2009. (veliko vijeće), Liga Portuguesa i Bwin International (C-42/07, ECLI:EU:C:2009:519)

Poduzetnik za internetske igre na sreću Bwin sa sjedištem u Gibraltaru (Ujedinjena Kraljevina), koji nije imao nijednu poslovnu jedinicu u Portugalu, nudio je na svojoj internetskoj stranici igre na sreću. Njegovi poslužitelji bili su smješteni u Gibraltaru i Austriji. Pravna osoba privatnog prava Liga, koja je okupljala sve klubove koji su se u Portugalu profesionalno natjecali u nogometu, promijenila je svoj naziv u Bwin Liga jer je navedeni poduzetnik postao glavni institucijski pokrovitelj portugalske prve nogometne lige. Internetska stranica Lige sadržavala je upućivanja i poveznicu na Bwinovu internetsku stranicu.

Uprava odjela za igre na sreću Santa Case odlukama je izrekla Ligi i Bwinu novčane kazne zbog razvoja i oglašavanja društvenih igara. Liga i Bwin podnijeli su pravna sredstva pred Tribunalom de Pequena Instância Criminal do Porto (Općinski kazneni sud u Portu, Portugal) radi poništenja navedenih odluka pozivajući se, među ostalim, na članke 43., 49. i 56 UEZ-a.

Sud je smatrao da se nacionalna mjera koja je povezana s više temeljnih sloboda u načelu ispituje samo s obzirom na jednu od tih sloboda ako se pokaže da su u okolnostima slučaja druge slobode posve sporedne u odnosu na nju te joj mogu biti pridružene (t. 47.).

Slijedom navedenog, Sud je utvrdio da se takvim propisom ograničava slobodno pružanje usluga, zajamčeno člankom 49. UEZ-a, ali i sloboda rezidenata predmetne države članice da se internetski koriste uslugama koje se nude u drugim državama članicama. Međutim, moguće je smatrati da je predmetno ograničenje opravdano ciljem borbe protiv prijevare i kriminaliteta.

Sektor internetskih igara na sreću nije usklađen na razini Zajednice. Dakle, država članica ima pravo zauzeti stajalište prema kojem se sama činjenica da privatni subjekt zakonito nudi usluge putem interneta u drugoj državi članici, gdje ima poslovni nastan, ne može smatrati dovoljnim jamstvom zaštite domaćih potrošača. Usto, internetske igre na sreću podrazumijevaju različitu prirodu opasnosti u pogledu mogućih prijevara jer ne postoji izravan kontakt između potrošača i gospodarskog subjekta. Osim toga, ne može se isključiti mogućnost da se gospodarski subjekt koji pruža pokroviteljstvo nad određenim sportskim natjecanjima za koje uzima oklade nađe u situaciji koja mu omogućuje utjecanje na njihov rezultat i na taj način povećanje njegovih dobitaka. Članku 49. UEZ-a ne protivi se propis države članice kojim se privatnim subjektima s poslovnim nastanom u drugim državama članicama, gdje zakonito

pružaju istovrsne usluge, zabranjuje nuđenje internetskih igara na sreću na državnom području navedene države članice (t. 53., 54. i 67.-73. i izreka).

Presuda od 22. lipnja 2017., Unibet International (C-49/16, ECLI:EU:C:2017:491)

Malteško društvo Unibet International priređivalo je internetske igre na sreću. Društvo Unibet, koje je bilo nositelj dozvola koje mu je izdalo više država članica, pružalo je 2014. na internetskim stranicama na mađarskom jeziku usluge igara na sreću, iako nije posjedovalo dozvole potrebne u Mađarskoj. Mađarska su tijela, s jedne strane, privremeno uskratila pristup iz te države internetskim stranicama društva Unibet i, s druge strane, izrekla mu novčanu kaznu. Gospodarski subjekti s poslovnim nastanom u drugim državama članicama mogli su u teoriji ishoditi dozvolu koja omogućuje priređivanje internetskih igara na sreću, s obzirom na to da pružanje takvih usluga nije bilo ograničeno državnim monopolom. Međutim, u praksi je bilo nemoguće dobiti takvu dozvolu. U vezi s time, Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Upravni i radni sud u Budimpešti, Mađarska) postavio je Sudu upit o usklađenosti mađarskog propisa s načelom slobodnog pružanja usluga.

Sud je presudio da članak 56. UFEU-a treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalno zakonodavstvo kojim se uspostavlja sustav koncesija za priređivanje internetskih igara na sreću ako ono sadržava pravila koja su diskriminatorna u odnosu na gospodarske subjekte s poslovnim nastanom u drugim državama članicama odnosno ako predviđa pravila koja nisu diskriminatorna, ali se primjenjuju netransparentno, na način koji sprečava ili otežava natjecanje ponuditelja s poslovnim nastanom u drugim državama članicama.

Pravilo prema kojem bi pouzdani gospodarski subjekti trebali obavljati djelatnost priređivanja igara na sreću na državnom području te države članice u razdoblju od najmanje deset godina stavlja gospodarske subjekte s poslovnim nastanom u drugim državama članicama u nepovoljniji položaj. Samo pozivanje na cilj u općem interesu ne može biti dovoljno da bi se opravdala takva razlika u postupanju.

Obveza obavljanja djelatnosti priređivanja igara na sreću u razdoblju od tri godine u državi članici ne dovodi priređivače s poslovnim nastanom u državi članici domaćinu u povoljniji položaj i može se opravdati ciljem u općem interesu. Važno je, međutim, da se dotična pravila primjenjuju transparentno u odnosu na sve ponuditelje. Taj zahtjev ne ispunjava nacionalni propis kojim nisu dovoljno detaljno definirani uvjeti za izvršenje ovlasti ministra gospodarstva u takvom postupku kao ni tehnički uvjeti koje priređivači igara na sreću moraju ispuniti prilikom podnošenja svoje ponude (t. 44.-48. i t. 1. izreke).

Članak 56. UFEU-a treba tumačiti na način da mu se protive sankcije izrečene zbog povrede nacionalnog zakonodavstva kojim se uspostavlja sustav koncesija i dozvola za priređivanje igara na sreću, ako se pokaže da je takvo nacionalno zakonodavstvo suprotno tom članku (t. 51. i t. 2. izreke).

5. Ekonomija dijeljenja

***Presuda od 20. prosinca 2017. (veliko vijeće), Asociación Profesional Élite Taxi (C-434/15, ECLI:EU:C:2017:981)*⁵¹**

Elektronička platforma Uber pružala je posredstvom aplikacije naplatnu uslugu povezivanja vozača koji se prijevozom ne bave profesionalno, a koriste se vlastitim vozilom, i osoba koje traže gradski prijevoz. Profesionalna organizacija vozača taksija u gradu Barceloni podnijela je 2014. tužbu pred Juzgadam de lo

⁵¹ Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2017., str. 38.

Mercantil no 3 de Barcelona (Trgovački sud br. 3 u Barceloni, Španjolska). Ona je tvrdila da djelatnosti platforme Uber predstavljaju zavaravajuće prakse i nepošteno tržišno natjecanje. Trgovački sud smatrao je nužnim provjeriti mora li platforma Uber raspolagati prethodnim upravnim ovlaštenjem. Ako bi predmetna usluga bila obuhvaćena Direktivom o uslugama na unutarnjem tržištu⁵² ili Direktivom 98/34/EZ⁵³, Uberove prakse ne bi se mogle smatrati nepoštenima.

Sud je smatrao da se pitanja suda koji je uputio zahtjev odnose na pravnu kvalifikaciju predmetne usluge te da je stoga nadležan za odlučivanje o njima (t. 20. i 21.).

Dakle, takva usluga može se smatrati „uslugom informacijskog društva“ u smislu članka 1. točke 2. Direktive 98/34/EZ, u kojem se upućuje na članak 2. točku (a) Direktive 2000/31/EZ. Ta je usluga „usluga koja se obično pruža uz naknadu, na daljinu, elektronskim sredstvima te na osobni zahtjev primatelja usluga“.

Takva usluga ne sastoji se samo od usluge posredovanja koju čini povezivanje putem aplikacije za pametni telefon vozača koji se prijevozom ne bavi profesionalno, a koristi se vlastitim vozilom, i osobe koja traži gradski prijevoz. Naime, u situaciji poput one koju navodi sud koji je uputio zahtjev pružatelj te usluge posredovanja istodobno nudi i usluge gradskog prijevoza, koje čini dostupnima putem aplikacije i čije općenito funkcioniranje on organizira.

Bez aplikacije vozači ne bi mogli pružati usluge prijevoza, a putnici ne bi imali pristup uslugama tih vozača. Povrh toga, platforma Uber odlučujuće utječe na uvjete pod kojima ti vozači pružaju uslugu, utvrđuje istoimenom aplikacijom barem najvišu cijenu vožnje te naplaćuje tu cijenu od klijenta, prije prosljeđivanja njezina dijela vozaču vozila koji se prijevozom ne bavi profesionalno. Usto, ona izvršava određenu kontrolu nad kvalitetom vozila i njihovim vozačima te ponašanjem potonjih, koje, ovisno o slučaju, može dovesti do njihova isključivanja. Takva se usluga posredovanja mora smatrati „uslugom na području prijevoza“ u smislu članka 2. stavka 2. točke (d) Direktive 2006/123/EZ te je, dakle, isključena iz njezina područja primjene (t. 35., 37.-40., 42. i 43.).

Presuda od 10. travnja 2018. (veliko vijeće), Uber France (C-320/16, ECLI:EU:C:2018:221)

Protiv francuskog društva Uber France, koje je pružalo uslugu UberPop kojom se aplikacijom za pametni telefon povezivalo vozače koji se prijevozom ne bave profesionalno, a koriste se vlastitim vozilom, i osobe koje traže gradski prijevoz, pokrenut je kazneni postupak zbog organiziranja te usluge. To je društvo smatralo da je francusko zakonodavstvo na temelju kojeg je protiv njega pokrenut kazneni progon tehnički propis koji se odnosi na uslugu informacijskog društva u smislu Direktive o tehničkim standardima i propisima⁵⁴. Tom se direktivom zahtijeva da države članice Komisiji dostavljaju sve nacрте zakona i propisa kojima se uređuju tehnički propisi o proizvodima i uslugama informacijskog društva. Međutim, u konkretnom slučaju francuska tijela nisu Komisiji dostavila predmetno kazneno zakonodavstvo prije njegova proglašenja. Postupajući u predmetu, tribunal de grande instance de Lille (Okružni sud u Lilleu, Francuska) postavio je Sudu upit jesu li francuska tijela dužna prethodno dostaviti nacrt zakona Komisiji.

52 Direktiva 2006/123/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uslugama na unutarnjem tržištu (SL L 376, 27. 12. 2006., str. 36.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 47., str. 160.)

53 Direktiva 98/34/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. lipnja 1998. o utvrđivanju postupka pružanja informacija u područja tehničkih standarda i propisa te pravila o uslugama informacijskog društva (SL L 204, 21. 7. 1998., str. 37.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 42., str. 58.)

54 Direktiva 98/34/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. lipnja 1998. o utvrđivanju postupka pružanja informacija u područja tehničkih standarda i propisa te pravila o uslugama informacijskog društva (SL L 204, 21. 7. 1998., str. 37.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 42., str. 58.)

Sud je presudio da članak 1. Direktive 98/34/EZ, kako je izmijenjena Direktivom 98/48/EZ, i članak 2. stavak 2. točku (d) Direktive 2006/123/EZ treba tumačiti na način da se nacionalni propis kojim se kaznenopravno sankcionira organiziranje takvog sustava odnosi na „uslugu u području prijevoza“ jer se primjenjuje na uslugu posredovanja koja se pruža aplikacijom za pametni telefon i koja je sastavni dio sveobuhvatne usluge glavni element koje je usluga prijevoza. Takva usluga isključena je iz područja primjene tih direktiva (t. 27. i izreka).

Sud je podsjetio na to da je u predmetu *Asociación Profesional Élite Taxi, C-434/15* (vidjeti gore) presudio da je usluga UberPop bila obuhvaćena područjem prijevoza i da nije predstavljala uslugu informacijskog društva u smislu Direktive 98/34/EZ. Sud je smatrao da je usluga UberPop koja se nudi u Francuskoj u biti istovjetna onoj koja se pruža u Španjolskoj. Iz toga slijedi da francuska tijela nisu bila dužna prethodno dostaviti predmetni nacrt Kaznenog zakona Komisiji.

6. PDV

Presude od 5. ožujka 2015., Komisija/Francuska i Komisija/Luksemburg (C-479/13 i C-502/13, ECLI:EU:C:2015:141 i ECLI:EU:C:2015:143)

Od 1. siječnja 2012. u Francuskoj i Luksemburgu primjenjivala se snižena stopa PDV-a na isporuku elektroničkih knjiga, i to, redom, 5,5 % i 3 %.

Predmetne elektroničke (odnosno digitalne) knjige obuhvaćale su knjige u elektroničkom obliku koje su se uz naplatu isporučivale preuzimanjem ili prijenosom podataka bez njihova prethodnog pohranjivanja (*streaming*) s internetske stranice radi čitanja na računalu, pametnom telefonu, čitaču elektroničkih knjiga ili bilo kojem drugom uređaju za čitanje. Europska komisija zatražila je od Suda utvrđenje da su primjenom snižene stope PDV-a Francuska i Luksemburg povrijedili svoje obveze na temelju Direktive o PDV-u⁵⁵.

Sud je presudio da država članica koja na isporuku digitalnih ili elektroničkih knjiga primjenjuje sniženu stopu poreza na dodanu vrijednost ne ispunjava svoje obveze koja je dužna ispuniti na temelju članka 96. i 98. Direktive 2006/112/EZ, kako je izmijenjena Uredbom (EU) br. 282/2011⁵⁶.

Naime, iz točke 6. Priloga III. Direktivi 2006/112/EZ proizlazi da se snižena stopa poreza na dodanu vrijednost može primijeniti na transakciju koja se sastoji od isporuke knjige u fizičkom obliku. Iako je za čitanje elektroničke knjige potrebno fizičko sredstvo, kao što je to računalu, ono, međutim, nije uključeno u isporuku elektroničkih knjiga. Usto, kao što to proizlazi iz članka 98. stavka 2. drugog podstavka navedene direktive, zakonodavac Unije odlučio je isključiti svaku mogućnost primjene snižene stope poreza na dodanu vrijednost na elektronički isporučene usluge. Doista, isporuka elektroničkih knjiga predstavlja takvu uslugu jer se ona ne može smatrati isporukom robe u smislu članka 14. stavka 1. te direktive, s obzirom na to da se elektronička knjiga ne može smatrati materijalnom robom. K tome, isporuka elektroničkih knjiga odgovara definiciji elektronički isporučene usluge u smislu članka 7. stavka 1. Uredbe (EU) br. 282/2011.

To tumačenje nije dovedeno u pitanje načelom porezne neutralnosti jer se njime ne omogućuje proširenje područja primjene snižene stope poreza na dodanu vrijednost, s obzirom na to da za to ne postoji jasna odredba (t. 27., 28., 33.-36., 42., 43. i 46. i izreka).

⁵⁵ Direktiva Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost (SL L 347, 11. 12. 2006., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 1., str. 120.)

⁵⁶ Provedbena uredba Vijeća (EU) br. 282/2011 od 15. ožujka 2011. o utvrđivanju provedbenih mjera za Direktivu 2006/112/EZ o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost (SL L 77, 23. 3. 2011., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 1., str. 375.)

Presuda od 7. ožujka 2017. (veliko vijeće), RPO (C-390/15, ECLI:EU:C:2017:174)⁵⁷

U skladu s Direktivom o PDV-u⁵⁸, države članice mogle su primijeniti sniženu stopu PDV-a na tiskane publikacije poput knjiga, novina i časopisa. Nasuprot tomu, na digitalne publikacije morala se primjenjivati standardna stopa PDV-a, uz iznimku digitalnih knjiga isporučenih u fizičkom obliku (npr. na CD-ROM-u). U postupku koji je pokrenuo poljski pučki pravobranitelj Trybunał Konstytucyjny (Ustavni sud, Poljska) dvojio je o valjanosti te razlike u oporezivanju te je od Suda zatražio tumačenje, s jedne strane, je li ona usklađena s načelom jednakog postupanja i, s druge strane, je li Europski parlament bio u dovoljnoj mjeri uključen u zakonodavni postupak.

Sud je smatrao da obveza savjetovanja s Parlamentom tijekom zakonodavnog postupka u slučajevima propisanim Ugovorom znači da se s njime treba ponovno savjetovati svaki put kad konačno donesen tekst, promatran u cjelini, u sâmoj svojoj biti odstupa od onoga o kojem je već provedeno savjetovanje s Parlamentom, uz iznimku slučajeva u kojima izmjene u bitnome odgovaraju izraženoj želji sâmog Parlamenta.

Valja utvrditi da je tekst točke 6. Priloga III. izmijenjenoj Direktivi 2006/112 samo redakcijsko pojednostavnjenje teksta koji se nalazio u prijedlogu direktive i čija je bit u cijelosti zadržana (t. 26., 30.-32., 34. i 36.).

Usto, razmatranje prethodnih pitanja nije otkrilo nijedan element koji može utjecati na valjanost točke 6. Priloga III. Direktivi 2006/112/EZ ili njezina članka 98. stavka 2. u vezi s točkom 6. njezina Priloga III.

Valja utvrditi da se u slučaju isporuke digitalnih knjiga u svim fizičkim oblicima, s jedne strane, i elektroničke isporuke digitalnih knjiga, s druge strane, radi o usporedivim situacijama. U pogledu tih odredaba treba smatrati da se njima uspostavlja razlika u postupanju između dviju situacija koje su usporedive u pogledu cilja koji zakonodavac Unije nastoji postići. Kada je utvrđeno postojanje takve razlike, načelo jednakog postupanja nije povrijeđeno ako je ona valjano opravdana. To je slučaj ako se razlika u postupanju odnosi na zakonski dopušten cilj koji se nastoji postići mjerom učinak koje je uspostava takve razlike i ako je ona proporcionalna tom cilju.

U tom se kontekstu smatra da je zakonodavac Unije prilikom donošenja porezne mjere pozvan provesti političke, gospodarske i socijalne odabire te rangirati različite interese odnosno provesti složene ocjene. Stoga mu u tom smislu valja priznati široku diskrecijsku ovlast te se sudski nadzor mora ograničiti na nadzor očite pogreške. Naime, iz pojašnjenja Vijeća i Komisije proizlazi da je ocijenjeno nužnim elektronički isporučene usluge podvrgnuti jasnim, jednostavnim i ujednačenim pravilima, kako bi se stopa PDV-a koja se primjenjuje na te usluge mogla sa sigurnošću utvrditi i tako poreznim obveznicima i nacionalnim poreznim tijelima olakšati upravljanje tim porezom. U tom bi pogledu priznanje državama članicama mogućnosti primjene snižene stope PDV-a na elektroničku isporuku digitalnih knjiga moglo negativno utjecati na usklađenost cjelokupne mjere koju je zakonodavac Unije namjeravao poduzeti (t. 41., 42., 49., 51.-54., 57., 59., 60., 66., 70. i 72. i izreka).

⁵⁷ Ova je presuda prikazana u Godišnjem izvješću za 2017., str. 24.

⁵⁸ Direktiva Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost (SL L 347, 11. 12. 2006., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 1., str. 120.), u verziji koja proizlazi iz Direktive Vijeća 2009/47/EZ od 5. svibnja 2009. o izmjeni Direktive 2006/112/EZ o sniženim stopama poreza na dodanu vrijednost (SL L 116, 9. 5. 2009., str. 18.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 1., str. 286.)